

Internationalisering

van de

Nederlandse Vereniging van Maatschappelijk Werkers

Albert Riga
Nol Reverda, lector CESRT

CESRT

Comparative European Social Research and Theory

Internationalisering

van de

Nederlandse Vereniging van Maatschappelijk Werkers

CESRT Maastricht 2006

Dit rapport is door kenniskring Comparative European Social Research and Theory (CESRT) van Hogeschool Zuyd geschreven in opdracht van de Commissie Internationaal van de Nederlandse Vereniging van Maatschappelijk Werkers (NVMW).

Het rapport beoogt door middel van onderzoek een bijdrage te leveren aan de uitvoering van het plan van de NVMW om haar internationale activiteiten te revitaliseren.

Comparative European Social Research and Theory (CESRT) is een kenniskring van Hogeschool Zuyd verankerd in de faculteit Sociale Studies. CESRT heeft als doel een bijdrage te leveren aan het curriculum van sociaal werk opleidingen en het professionaliseren van docenten. Door het uitvoeren van toegepast onderzoek biedt CESRT ook een kwaliteitsimpuls aan de sociale beroepspraktijk. Thematisch staat binnen CESRT het proces van sociale uitsluiting en insluiting centraal.

Copyright©CESRT/Hogeschool Zuyd. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt zonder voorafgaande toestemming van de rechthebbende.

CESRT/Hogeschool Zuyd
Brusselseweg 150
6217 HB Maastricht
Tel. +31 (0)43 346 6600
Fax + 31 (0)43 346 6619
<http://www.hszuyd.nl>
<http://cesrt.hszuyd.nl>
E-mail: cesrt@hszuyd.nl

INHOUD

pagina

I	Tabellen en figuren	2
II	Samenvatting	3
III	Conclusies	4
IV	Aanbevelingen	5
1	Inleiding	7
1.1	Achtergrond	7
1.2	Onderzoeksdoel en onderzoeksvraag	8
1.3	Onderzoeksopzet	8
2	Internationale ontwikkeling van het beroep	10
2.1	Internationalisering	10
2.2	Internationaal profiel van maatschappelijk werk	12
2.3	Wettelijke erkenning van het beroep	16
3	Internationale netwerkvorming	18
3.1	Netwerkvorming als strategie voor internationalisering	18
3.2	Internationale activiteiten van maatschappelijk werkers	21
3.3	Internationalisering van de website	28
3.4	Transnationaal netwerk van de NVMW	30
4	Ledenonderzoek	31
4.1	Internationale activiteiten van leden	31
4.2	Leden aan het woord	33
V	Bronnen	39
VI	Bijlagen	42

I TABELLEN EN FIGUREN

TABELLEN

pagina

Tabel 1	Beroependomein sociaalagogisch werk	14
Tabel 2	Netwerkgerichtheid	18
Tabel 3	Statistieken	54

FIGUREN

Figuur 1	Internationale relaties	10
Figuur 2	Euregio's	27
Figuur 3	Transnationaal netwerk van de NVMW	30
Figuur 4	Betrokkenheid bij internationale activiteiten	32
Figuur 5	Belang van internationale activiteiten	32

II SAMENVATTING

Het onderzoek “Internationalisering van de Nederlandse Vereniging van Maatschappelijk Werkers” is een onderdeel van het gelijknamige project, dat in 2004 is geïnitieerd door de Commissie Internationaal van de NVMW.

De commissie gaf opdracht tot het verrichten van onderzoek, dat antwoord moest geven op de vraag: Wat zijn voor de beroepsvereniging en de maatschappelijk werkers die ze vertegenwoordigt de mogelijkheden om zich te internationaliseren?

Het onderzoek is opgezet vanuit drie uitgangspunten.

1. Ten eerste wordt ervan uitgegaan, dat internationalisering van het maatschappelijk werk implicaties heeft voor het beroepsprofiel van het maatschappelijk werk.
2. Verder wordt uitgegaan van de veronderstelling, dat netwerkvorming de beste strategie is voor internationalisering van het maatschappelijk werk.
3. Tenslotte wordt aangenomen dat internationalisering begint in en vanuit de micro-omgeving van het organisatienetwerk van de vereniging.

1. Door middel van deskresearch en interviews met experts is kwalitatief onderzoek verricht naar de internationale ontwikkeling van het beroep. Het domein van maatschappelijk werk wordt in verschillende landen verschillend bepaald. Het Nederlandse maatschappelijk werk is een deelverzameling van wat in veel landen “social work” heet, een brede professie die min of meer alles omvat wat in Nederland valt onder het beroependomein van het sociaal agogisch werk. In internationale verhoudingen zal het Nederlandse maatschappelijk werk zich tot deze brede definitie van de professie moeten verhouden.

2. Er is ook kwalitatief onderzoek verricht naar internationale netwerkvorming als strategie voor de internationalisering van de NVMW. Het voorstel is gedaan om internationale uitwisseling tussen maatschappelijk werkers te ondersteunen, zowel in het binnenlands als in het buitenlandse netwerk van de vereniging, zowel langs de gouvernementele als de niet-gouvernementele weg. Dit is verder uitgewerkt in vijf thema’s, die verschillende aspecten van internationale uitwisseling belichten: academisering van het maatschappelijk werk, euregionale samenwerking tussen hogescholen, Europees sociaal beleid, grensoverschrijdende hulp en internationalisering van de website.

3. Tenslotte is kwantitatief onderzoek gedaan onder de leden van de vereniging waarbij hun mening over de internationalisering van de NVMW is gepeild. Uit de resultaten komt het volgende beeld naar voren. Ruim een derde van de leden die hebben gereageerd heeft een beroepspraktijk met een internationale context. Meer dan de helft daarvan heeft door directe ervaring of opleiding met internationale aspecten van het beroep te maken gehad. De meeste leden willen dat de NVMW internationaal actief is. Velen willen daar zelf actief aan deelnemen. Niet iedereen vindt het belangrijk om zelf internationale ervaring op te doen, wel om kennis te verwerven.

III CONCLUSIES

Internationalisering van het maatschappelijk werk ligt achter bij de internationalisering van de samenleving. Internationalisering is een alledaagse werkelijkheid die niet alleen buiten maar ook binnen onze grenzen plaatsvindt. Dat zijn twee belangrijke conclusies die kunnen worden getrokken uit het onderzoek dat is gehouden onder de leden van de NVMW.

Een kwart van de leden heeft door ervaring of opleiding te maken gehad met internationale activiteiten, veel meer leden, ruim een derde van hen, komt de internationale aspecten van het beroep in de beroepspraktijk tegen. De meeste leden willen dat de NVMW internationaal actief is. Velen willen daar zelf actief aan deelnemen.

De internationale ontwikkeling van het beroep heeft implicaties voor de manier waarop in Nederland het domein van maatschappelijk werk en het beroependomein van sociaal agogisch werk zijn bepaald. In het kader van de Europese eenwording moet gedacht gaan worden aan de ontwikkeling van een internationaal beroepsprofiel van maatschappelijk werk, aan samenwerking met verwante beroepen die binnen het beroependomein van sociaal-agogisch werk vallen en aan internationale erkenning van de Nederlandse maatschappelijk werkers in het buitenland evenals van de buitenlandse maatschappelijk werkers in Nederland.

De beste strategie voor internationalisering is netwerkvorming. Dit impliceert dat een vereniging die wil internationaliseren zich meer op het netwerk en minder op de eigen organisatie zal moeten richten. Vanuit dit uitgangspunt kan internationale uitwisseling tussen maatschappelijk werkers worden ondersteund, zowel in het binnenlands als in het buitenlands netwerk van de vereniging, zowel langs de gouvernementele als de niet-gouvernementele weg. Voorbeelden van mogelijke netwerkvorming zijn: contact zoeken met internationale netwerken vanuit functiegroepen en specifieke werksectoren; meewerken aan de europeanisering en academisering van het maatschappelijk werk; euregionale samenwerking tussen hogescholen en grensoverschrijdende hulp; internationalisering van de website.

IV AANBEVELINGEN

Na afronding van dit onderzoek gaat de Commissie Internationaal verder met de volgende fasen van het project: het ontwikkelen van het transnationale netwerk van de vereniging en verankering daarvan in het eigen organisatienetwerk, met het doel de continuïteit van de internationale contacten te garanderen, in het bijzonder met de buurlanden, en de vereniging een Europese en uiteindelijk een mondiale reikwijdte te geven.

De hieronder gegeven volgorde van de aanbevelingen zegt niets over hun prioriteit. De daarin verwoorde voorstellen kunnen in verschillende settings tegelijkertijd in praktijk worden gebracht. Wel kan bij enkele aanbevelingen onderscheid worden gemaakt tussen doelen die op korte of langere termijn haalbaar zijn.

Op korte termijn haalbaar zijn die internationale contacten die in het eigen land, in het interne netwerk van de vereniging of binnen het domein van maatschappelijk werk gelegd kunnen worden

Internationale contacten die in het buitenland, in het externe netwerk of binnen het bredere domein van sociaal agogisch werk gelegd kunnen worden vergen een langere termijn.

Een scenario zou kunnen zijn: realiseer eerst de op korte termijn haalbare doelen, vervolgens de doelen die een langere termijn nodig hebben.

Uitgaande van dit scenario kunnen de volgende aanbevelingen worden gedaan.

1 De vereniging heeft door de contacten met de zusterverenigingen in de Duitstalige Europese landen al getoond een internationale voorbeeldfunctie te bezitten wat betreft het opzetten van een beroepsregister. Het is natuurlijk een goede zaak als zij de internationale activiteiten in verband met het beroepsregister continueert.

2 In verband met de roep vanuit de Europese Unie om een heldere definitie van kwaliteitscriteria en scherpe beroepsprofielen voor alle sociale beroepen en de internationale positionering van het beroep zal de vereniging er goed aan doen mee te doen met het internationale gesprek over het beroepsprofiel van het maatschappelijk werk en in het verlengde daarvan mee te werken aan de ontwikkeling van een internationaal beroepsprofiel van het maatschappelijk werk.

3 Ter wille van een betere aansluiting bij de in veel landen bestaande brede beroepenstructuur op het terrein van zorg en welzijn en in verband met de in Nederland bestaande tendens om te komen tot een brede sociale professie is het aan te bevelen dat de vereniging de samenwerking met verwante beroepsverenigingen, in het bijzonder Phorza, de beroepsorganisatie voor sociale, (ortho)pedagogische en hulpverlenende functies, intensificeert

4 In verband met de wenselijkheid om internationale erkenning te verkrijgen voor de beroepstitel zal het goed zijn de al genomen initiatieven ter verkrijging van titelbescherming, zoals het project "Op weg naar certificering en wettelijke basis" voort te zetten of te komen tot nieuwe initiatieven. Hierbij kan de wetgeving, die in het Verenigd Koninkrijk bekend staat als "Protection of Title", als leidraad genomen worden.

5 In het kader van de europeanisering van het hoger onderwijs is het goed mede vorm te geven aan de academisering van het maatschappelijk werk en initiatieven voor het starten van masters in maatschappelijk werk te ondersteunen en kennisontwikkeling in de sociale beroepen te bevorderen.

6 Het is aan te raden, dat de vereniging eventueel onder aansturing van de Commissie Internationaal haar inbreng in internationale organisaties op het gebied van maatschappelijk werk versterkt. Hierbij valt in het bijzonder te denken aan de samenwerking tussen IFSW Europe, de European Region van de ICSW en de EASSW.

7 Het is aan te bevelen, dat de vereniging start met het geven van internationale inhoud aan haar website, door er vaste Engelstalige informatie over de NVMW en het maatschappelijk werk in Nederland aan toe te voegen, en koppelingen te maken met internationale organisaties en internationale zoekmachines op het terrein van maatschappelijk werk.

Een goed idee voor een vervolgtraject zou zijn om vanuit de vereniging, eventueel onder aansturing van de Commissie Internationaal en in samenwerking met netwerkpartners, initiatieven te ontwikkelen voor de oprichting van een internationaal uitwisselingsplatform voor maatschappelijk werkers, in het bijzonder Nederlandse maatschappelijk werkers, werkzaam in het buitenland.

8 Het is aan te bevelen, dat de vereniging, zoals al voorzien in het projectplan van de Commissie Internationaal, een congres organiseert, waarin het thema Internationaal Maatschappelijk Werk aan de orde wordt gesteld. Aan de bijeenkomst kunnen de volgende inhoudsdelen worden gegeven: een inleiding over internationaal maatschappelijk werk; presentatie van de resultaten van het onderzoek naar de internationalisering van de NVMW; presentaties van leden over internationale activiteiten van het maatschappelijk werk in Nederland en in het buitenland op het terrein van wetenschap, onderwijs, beleid en beroepspraktijk.

9 De vereniging doet er goed aan haar presentie in euregionale netwerken te versterken, bijvoorbeeld door koppeling van regionetwerken van de vereniging aan grensoverschrijdende activiteiten die in Euregio's plaatsvinden op de terreinen van zowel onderwijs als beroepspraktijk

10 Het is aan te bevelen dat de vereniging betrokken is bij de ontwikkeling van sociaal beleid niet alleen door de Nederlandse overheid (landelijk, provinciaal en gemeentelijk), maar ook de Europese Unie en te stimuleren dat het maatschappelijk werk meer betrokken raakt bij de Verenigde Naties en internationale niet-gouvernementele organisaties

1 INLEIDING

In dit hoofdstuk wordt antwoord gegeven op de volgende vragen: Wat is de achtergrond van dit onderzoek? Wat is het doel en op welke vraag wordt een antwoord gegeven? Hoe is het onderzoek opgezet?

1.1 ACHTERGROND

In de jaren 90 onderhield de NVMW al internationale contacten in verband met de ontwikkeling van het beroepsregister. De beroepsverenigingen van Nederland, Zwitserland, Oostenrijk en Duitsland hielden zogenaamde transnationale studiedagen om inhoud van maatschappelijk werk met elkaar te bespreken. Het resultaat werd in de "Wiener Deklaration" van 1997 samengevat. In de daaropvolgende jaren werden de beroepsverenigingen het erover eens om het Nederlandse model van het beroepsregister in de Duitstalige Europese landen in te voeren. Ondanks deze samenwerking zijn de ontwikkelingen in de vier Europese landen toch heel verschillend verlopen. (Jost, 2005)

Op 1 maart 2000 meldde de vereniging met een zekere mate van trots op haar website: "De ontwikkeling van het beroep in internationaal verband kan zich in een toenemende belangstelling verheugen. De NVMW is lid van de International Federation of Social Workers (IFSW) en onderhoudt nauwe banden met internationale beroepsorganisaties van maatschappelijk werkers. Hierbij brengt men elkaar op de hoogte van de betekenis van het maatschappelijk werk in de diverse landen en vindt uitwisseling plaats van de voor het maatschappelijk werk belangrijke documenten" (Webarchive, 2000).

Op 1 juli 2004 stemde de Algemene Ledenvergadering van de NVMW unaniem in met het voorstel een Commissie Internationaal op te richten. In november 2004 heeft de commissie een plan van aanpak opgesteld, waarin zij haar opdracht als volgt heeft geformuleerd: "Een verkenning plegen naar de haalbaarheid van continuïteit van internationale contacten door de NVMW. Regelmatig en via de kanalen van de NVMW sonderen bij leden van de vereniging naar de belangstelling voor internationale participatie en uitwisseling van expertise. Een plan van aanpak maken voor 3 jaren en gelet op het streven naar verankering van internationale uitwisseling tussen maatschappelijk werkers, het verwerven van middelen voor ondersteuning in die periode."

De commissie pakte de internationale contacten met de IFSW weer op en zocht naar fondsen om internationale activiteiten te ondersteunen. In april 2005 volgde de toezegging van een startsubsidie van het fonds Ondersteuning Algemeen Maatschappelijk Werk (OAMW).

Ook is er contact gelegd met Nol Reverda, lector van de kenniskring CESRT en is er een eerste contact gelegd met de aangewezen projectleider, Albert Riga, lid van CESRT. Er zijn afspraken gemaakt over de projectopdracht, wederzijdse verantwoordelijkheden en cofinanciering. Op 24 juni 2005 vond de presentatie van het projectplan plaats. Het plan is opgesteld in nauw overleg met de Commissie Internationaal van de NVMW. De commissieleden, Ton van den Berg, Pauli Dings, Jacques Konter en Patricia de Vries-Würsten, treden op als projectraad.

Het projectplan beschrijft de voortgang van het project voor de periode 2004-2007. Het project is ingedeeld in vier fasen: initiatief, onderzoek, netwerkontwikkeling en verankering. Bij publicatie van dit rapport zijn de fasen van initiatief en onderzoek

voltooid. Daarna komt er een tijd van netwerkontwikkeling en verankering van de onderzoeksresultaten in het netwerk van de NVMW. Bij netwerkontwikkeling valt te denken aan het organiseren van een conferentie, waarbij de NVMW aandacht zal geven aan internationalisering. Verder valt te denken aan pilots voor internationale samenwerking op het terrein van wetenschap en onderwijs, internationalisering van de website en samenwerking met buitenlandse zusterverenigingen. Met verankering wordt bedoeld dat de volgende zaken volbracht moeten worden:

- ontwikkeling van de internationale dimensie van de beroepsvereniging;
- ondersteuning van internationale samenwerking tussen maatschappelijk werkers;
- presentie van de beroepsvereniging in het internationale domein;
- vormen van samenwerking met buitenlandse beroepsverenigingen.

1.2 ONDERZOEKSDOEL EN ONDERZOEKSVRAAG

Het onderzoek heeft als belangrijkste doelstelling: de manier beschrijven waarop de vereniging de internationale activiteiten kan hervatten. Dit doel wordt bereikt door:

1. het internationale karakter van maatschappelijk werk, dat door de vereniging wordt vertegenwoordigd, te definiëren.
2. mogelijkheden voor internationale netwerkvorming en grensoverschrijdende samenwerking tussen maatschappelijk werkers op de terreinen van wetenschap, onderwijs, beleid en praktijk te verkennen.
3. inzicht te geven in de visie van leden op de internationale dimensie van de beroepsvereniging en het beroep.

De kernvraag van het onderzoek is: Wat zijn voor de beroepsvereniging en de maatschappelijk werkers die ze vertegenwoordigt de mogelijkheden om zich te internationaliseren?

Deze vraag leidt tot de volgende deelvragen:

1. Wat is het internationaal profiel van maatschappelijk werk en wat zijn de mogelijkheden voor internationale ontwikkeling van het beroep?
2. Wat zijn de mogelijkheden voor internationale netwerkvorming op de terreinen van wetenschap, onderwijs, beleid en praktijk van het maatschappelijk werk?
3. Wat is de visie van de leden op de internationalisering van hun beroepsvereniging en het beroep?

1.3 ONDERZOEKSOPZET

Het onderzoek naar de internationalisering van de NVMW is opgezet vanuit de drie genoemde deelvragen met betrekking tot de internationale ontwikkeling van het beroep, internationale netwerkvorming en het ledenonderzoek.

Internationale ontwikkeling van het beroep

Er is kwalitatief internationaal vergelijkend onderzoek verricht naar de internationale ontwikkeling van het beroep. Het onderzoek kijkt naar bestaande NVMW-trajecten betreffende het beroepsprofiel, het beroepsregister en titelbescherming vanuit een internationaal perspectief (zie hoofdstuk 2).

Het uitgangspunt hierbij is dat internationalisering van het maatschappelijk werk implicaties heeft voor het beroepsprofiel. Het profiel van het maatschappelijk werk is verschillend per land. Het ligt daarom voor de hand aan te nemen dat, zodra er internationale contacten tussen maatschappelijk werkers tot stand komen, er vergelijkingen zullen worden gemaakt of uitwisselingen tot stand zullen komen tussen de diverse manieren waarop aan de identiteit van het beroep vorm wordt gegeven.

Internationale netwerkvorming

Er is kwalitatief onderzoek gedaan naar internationale netwerkvorming. Het gaat om een netwerkonderzoek, waarin met behulp van begrippen uit de sociale netwerktheorie een netwerkstrategie voor internationale activiteiten wordt ontwikkeld en een analyse van relevante netwerken wordt gemaakt. De sterke en zwakke punten van het netwerk worden blootgelegd. Er wordt ook onderzoek gedaan naar opties voor het inrichten van een internationaal digitaal netwerk zoals een internationaal uitwisselingsplatform voor maatschappelijk werkers en een interactieve site die informatie geeft over het Nederlandse maatschappelijk werk en maatschappelijk werkers werkzaam in het buitenland en mogelijkheden heeft voor koppeling aan bestaande internationale netwerken (zie hoofdstuk 3).

Het uitgangspunt hierbij is dat netwerkvorming de beste strategie is voor internationalisering van maatschappelijk werk. Het leggen van contacten in het netwerk is een voorwaarde die nodig is om te komen tot uitwisseling van inhoud van maatschappelijk werk.

Ledenonderzoek

Er vindt kwantitatief onderzoek plaats. Dit wordt uitgevoerd onder de leden van de vereniging. Het ledenonderzoek geeft inzicht in de opvattingen van leden over items zoals internationale ervaring, de internationale dimensie in opleiding en beroep en de rol van de beroepsvereniging in het internationale domein. Het onderzoek kan als bijproduct een nieuwe impuls geven aan activiteiten van leden voor de vereniging en het beroep (zie hoofdstuk 4).

Het uitgangspunt hierbij is dat internationalisering plaatsvindt in micro-omgevingen. Het gaat primair om het maken van contacten op de kleine schaal van verenigingen of organisaties van maatschappelijk werkers en secundair om het krijgen van toegang tot het wereldwijde netwerk van het maatschappelijk werk.

2 INTERNATIONALE ONTWIKKELING VAN HET BEROEP

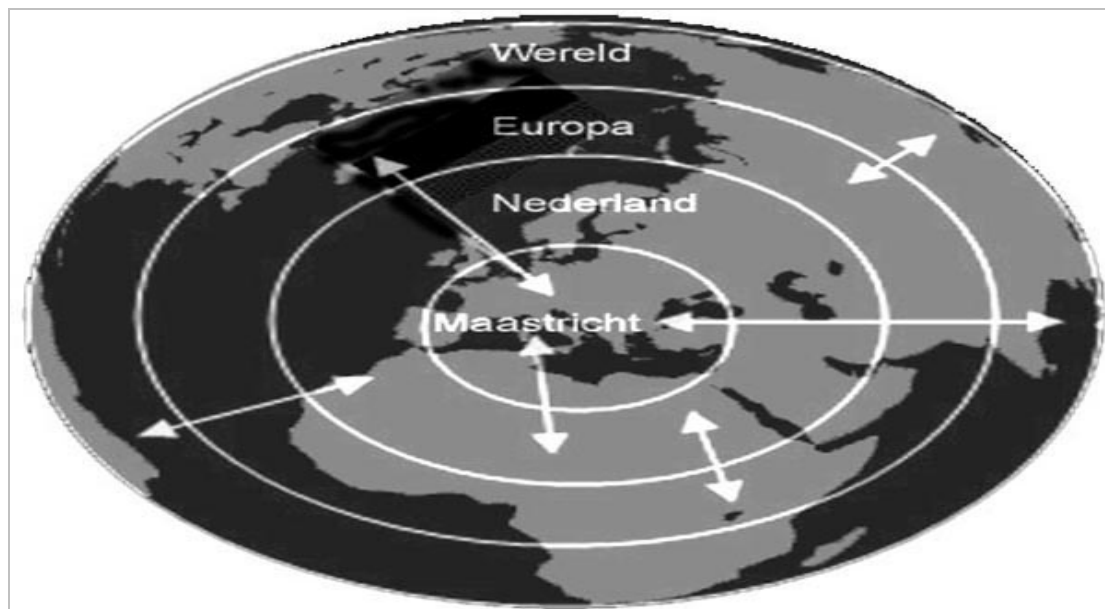
In dit hoofdstuk wordt antwoord gegeven op de volgende vragen: Wat is internationalisering? Wat is het internationaal profiel van maatschappelijk werk en hoe zit het met de wettelijke erkenning van het beroep?

2.1 INTERNATIONALISERING

Het woord "internationalisering" heeft het prefix "inter" en het woord "nationaal" in zich; samen vormen ze het woord "internationaal," dat wil zeggen dat het gaat om iets dat tussen twee of meer naties plaatsvindt. En dan is er nog het suffix "isering" en dit wil zeggen dat internationalisering een dynamisch proces is. Er is een ontwikkeling van een beginsituatie, waarin iets nog niet geïnternationaliseerd is, naar een eindsituatie, waarin hetzelfde geïnternationaliseerd is.

Internationaal en transnationaal

Relaties tussen regeringen bestaan op verschillende niveaus: wereld, supranationale regio (bijvoorbeeld de Europese Unie), natiestaat (bijvoorbeeld Nederland), subnationale regio (provincie) en gemeente. Een coïncidentie van gebeurtenissen op deze niveaus in een enkele stad vond plaats toen de Nederlandse ministers van Buitenlandse Zaken en Financiën op 7 februari 1992 het Verdrag van Maastricht tekenden in de Statenzaal van het Gouvernement aan de Maas, het Limburgse Provinciehuis. Het verdrag diende ter oprichting van de Europese Unie.



Figuur 1 Internationale relaties

Relaties, die niet rechtstreeks tussen regeringen bestaan, maar tussen individuen en andere entiteiten over de nationale grenzen heen worden soms van internationale relaties onderscheiden en daarom worden ze transnationale relaties genoemd.

Voorbeelden van zulke transnationale relaties zijn: de activiteiten van niet-gouvernementele organisaties, zoals Greenpeace, Artsen Zonder Grenzen, de Internationale Federatie van Maatschappelijk Werkers (IFSW).

Ook lokale entiteiten in buurten en steden, die Saskia Sassen aanduidt als een micro-omgeving met een mondiale reikwijdte ('micro-environment with global span'), kunnen zich op het transnationale vlak bewegen. Dankzij de technische connectiviteit zijn zelfs onbemiddelde organisaties in staat relaties aan te gaan met andere soortgelijke lokale entiteiten in buurten en steden in andere landen. Dit kan lokale politieke en niet-politieke actoren in staat stellen om grensoverschrijdende politiek te bedrijven. (Sassen, 2004)

Lokalisatie en mondialisering

Het proces van internationalisering kan in twee tegenovergestelde (schijnbaar tegenstrijdige) richtingen gaan.

Het kan gaan om lokalisatie, aanpassing van iets (een product of een dienst) aan lokale omstandigheden, het maken van producten en het leveren van diensten zodanig dat ze gemakkelijk kunnen worden aangepast aan lokale (of regionale) talen en culturen.

Een voorbeeld hiervan is Software Internationalisering (lokalisatie van software), het afstemmen van software op een specifieke markt, om in te spelen op de plaatselijke taal en cultuur, zoals de wijze waarop iets wordt geschreven, verschillen in symbolen, kleurassociaties en betalings-mogelijkheden.

Lokalisatie bestaat ook, zij het meestal niet onder die naam, in het maatschappelijk werk. Zo schreef Marie Kamphuis in 1947 een beknopt werkje waarin zij haar ervaringen met social case work tijdens een studiereis naar de Verenigde Staten vertaalde naar de Nederlandse context (Kamphuis, 1950).

Het tegengestelde van lokalisatie is mondialisering, dat ook wel wordt aangeduid als globalisering, aanpassing van iets (een product of een dienst) aan mondiale omstandigheden; mondialisering betekent niet alleen dat handelswaar, maar ook media, politieke ideeën, mensenrechten makkelijker, door onderlinge afstemming van regels en beleid tussen landen, hun weg vinden over de wereldbol. Mondialisering betekent dat iets onder internationale controle wordt gebracht; de internationale dimensie wordt geïntegreerd in lokale producten en diensten.

Een voorbeeld van mondialisering (het is in dit geval misschien beter te spreken van europeanisering) is de invoering van de euro in de meeste landen van de Europese Unie. Hierdoor werden de deelstaten niet alleen gedwongen te voldoen aan de eisen voor het handhaven van een sterke gezamenlijke munt, maar de criteria van Maastricht om tot de muntunie te kunnen toetreden hebben ook gewerkt als een katalysator voor bezuinigingen in de sociale uitgaven van de deelstaten.

Een ander voorbeeld is de invoering van de bachelor-master-structuur in het Nederlandse hoger onderwijs. De Bologna-verklaring van juni 1999 is een afspraak tussen 29 Europese landen om hun stelsels van hoger onderwijs te hervormen. Het doel is om te komen tot een gemeenschappelijk en open Europees hoger onderwijs met onderling vergelijkbare graden en erkende diploma's. Daartoe moeten studieprogramma's worden opgebouwd uit een bachelor en een master.

Lokaal is mondiaal

Anke Beuck, coördinator internationalisering van The National Danish School of Social Work in Aarhus stelde in een onderzoek naar de internationalisering van opleidingen voor maatschappelijk werk de vraag: "Werken opleidingen voor maatschappelijk werk vooral in een lokaal perspectief (...) of (...) is internationalisering van de opleidingen een imperatief?" (Beuck, 1999, p.1)

De vraagstelling is interessant, omdat deze het lokale en het internationale perspectief als tegengestelden tegenover elkaar zet. De opleidingen zouden voor elk van beide perspectieven een aparte benadering moeten ontwikkelen. Tegenover een aparte benadering staat een holistisch perspectief, zoals bepleit door Healy (en Beuck) voor internationale opleidingsprogramma's op scholen voor maatschappelijk werk. Alles is mondiaal en het is contraproductief wat lokaal is af te scheiden van wat mondiaal is (Healy, 2002).

Vanuit dit holistisch perspectief kan Internationalisation at Home (I @ H) worden gezien. I @ H wordt toegepast in het hoger onderwijs. Het is internationalisering voor en van de thuisblijvers, dat zijn de Nederlandse studenten die niet naar het buitenland gaan. Het gaat dan om het bieden van perspectieven vanuit een andere cultuur of een ander land, en het aanleren van interculturele vaardigheden en taalvaardigheden. De aanwezigheid van buitenlandse studenten hierbij voegt voor de Nederlandse studenten een waarde toe aan het onderwijs.

2.2 INTERNATIONAAL PROFIEL VAN MAATSCHAPPELIJK WERK

In het nieuwe beroepsprofiel van de maatschappelijk werker, verschenen op 16 januari 2006, wordt gesteld: "Mede onder invloed van de groei aan internationale contacten en uitwisselingen, kan het profiel van de Nederlandse maatschappelijk werker wijzigingen ondergaan"(NVMW, 2006, p.89).

Internationaal wordt maatschappelijk werk aangeduid als social work. De NVMW heeft er voorlopig voor gekozen om aan de term maatschappelijk werk vast te houden en dat is ook de keuze van deze studie; alleen in gevallen waarbij de context dit vereist, wordt de term social work gebruikt.

In andere landen wordt wat in Nederland maatschappelijk werk heet aangeduid als Sozialarbeit, travail social, socialt arbedje, socialt arbete, servizio sociale, serviço social, trabajo social en zo zijn er nog heel wat meer te noemen. Het probleem is niet dat het beroep met zoveel verschillende namen wordt aangeduid, maar dat de namen in verschillende betekenissen worden gebruikt. Er bestaat geen volkomen eenduidige definitie van maatschappelijk werk.

Een definitie begrenst, maar kan dit op twee manieren doen.

Eén manier is door eigenschappen van iets te noemen of door bijvoorbeeld een antwoord te geven op de vraag: wat doet een maatschappelijk werker? Wat is de kern van het beroep? Dat soort vragen. Het antwoord zal dan iets zijn dat tot het domein van maatschappelijk werk hoort.

Een andere manier om een definitie van iets te geven is door te zeggen wat eronder valt of door bijvoorbeeld een antwoord te geven op de vraag: welke beroepen worden tot sociaal

agogisch werk gerekend? Het antwoord zal dan iets zijn dat tot het beroependomein van sociaal agogisch werk hoort.

Het domein van maatschappelijk werk

Wat is de kern van het beroep maatschappelijk werk? De NVMW omschrijft in het nieuwe beroepsprofiel het domein van het maatschappelijk werk als volgt: "Maatschappelijk werkers pakken problemen aan die samenhangen met verstoringen in de wisselwerking tussen personen en hun sociale omgeving, en met tekorten in elementaire voorwaarden voor sociaal functioneren." (NVMW, 2006, p. 11). Het kost geen moeite de overeenstemming te zien tussen deze omschrijving en de definitie van maatschappelijk werk die is aanvaard door de International Federation of Social Workers (IFSW) en de International Association of Schools of Social Work (IASSW): "Het beroep van maatschappelijk werk bevordert sociale verandering, probleemoplossing in menselijke relaties en empowerment en bevrijding van mensen om hun welzijn te verbeteren. Door gebruik te maken van theorieën over menselijk gedrag en sociale systemen, intervineert maatschappelijk werk op de punten waar mensen in wisselwerking staan met hun omgevingen. Principes van mensenrechten en sociale rechtvaardigheid zijn fundamenteel voor maatschappelijk werk."

De beroepscode typeert maatschappelijk werk als interventie op het snijvlak van mens en omgeving (beroepscode, art. 1); het gaat om respect voor de identiteit en eigen keuze van de cliënt (beroepscode, art. 5).

De twee professoren in het maatschappelijk werk, die Nederland op dit moment rijk is, Carol van Nijnatten en Geert van der Laan, typeren maatschappelijk werk als, respectievelijk, "dialogisch maatschappelijk werk" en "communicatief handelen" (Nijnatten, 2004; Laan, 1990).

Volgens Van Nijnatten worden de definities van de sociale werkelijkheid door mensen geconstrueerd en in contact met andere mensen steeds opnieuw geconstrueerd. Het is de taak van de maatschappelijk werker om in een open dialoog continuïteit in het levensverhaal van cliënten aan te brengen. Taal speelt hierbij een centrale rol (Van Nijnatten, interview, 24 januari 2006).

Een probleem is dat geen enkele van bovengenoemde definities voldoende onderscheidend vermogen heeft. Er zijn nogal wat beroepen waarop de definities of tenminste delen daarvan, bijvoorbeeld kwalificaties zoals "dialogisch" en "communicatief", toegepast kunnen worden.

Het domein van sociaal agogisch werk

In het nieuwe beroepsprofiel van de NVMW wordt onder het kopje "De beweging naar social work" gesteld: "In veel andere landen is social work (of sociaal werk) een breder begrip dan maatschappelijk werk in de Nederlandse situatie." (NVMW, 2006, p. 89).

Sommige hogescholen bieden de opleiding Social Work aan, een gecombineerde opleiding van Maatschappelijk Werk en Dienstverlening, Sociaal-Pedagogische Hulpverlening en Cultureel Maatschappelijke Vorming.

Onlangs is, onder leiding van het NIZW, met medewerking van de NVMW, een vernieuwde beroepenstructuur in de sector zorg en welzijn ontwikkeld. De nieuwe beroepenstructuur is ontworpen voor de branches gehandicaptenzorg, jeugdzorg, kinderopvang en welzijn & maatschappelijk dienstverlening. Tot het domein sociaal agogisch werk horen sociaal-cultureel werk, maatschappelijke dienstverlening, pedagogisch werk en maatschappelijke zorg (gedeeld domein van sociaal agogische en

verplegende/ verzorgende beroepen). De verschillende domeinen worden van elkaar onderscheiden naar de plek die ze innemen op het volgende continuüm van levensgebieden: vitale levensverrichtingen, dagelijkse levensverrichtingen, primaire leefsituatie, directe sociale omgeving en functioneren in de samenleving.

Levensgebied/beroependomein	Maatschappelijke dienstverlening	Sociaal agogisch werk
Vitale levensverrichtingen		
Dagelijkse levensverrichtingen		×
Primaire leefsituatie		×
Directe sociale omgeving	×	×
Functioneren in de samenleving	×	×

Tabel 1 Beroependomein sociaal agogisch werk

Maatschappelijke dienstverlening ligt op de levensgebieden: directe sociale omgeving en functioneren in de samenleving. Het hele beroependomein sociaal agogisch werk inclusief maatschappelijke zorg beslaat vier levensgebieden: dagelijkse levensverrichtingen, primaire leefsituatie, directe sociale omgeving en functioneren in de samenleving (Vlaar, et al., 2005).

Kortom, er is een smalle definitie, die overeenkomt met wat maatschappelijk werk wordt genoemd, en een brede definitie, die overeenkomt met het beroependomein van het sociaal agogisch werk.

De definitie kan echter nog breder zijn. In het boek “European Social Work: Commonalities and Differences” verdeelt Maria José Freitas in het hoofdstuk over Nederland het beroep social worker in zes domeinen: maatschappelijk werkers, sociaal pedagogisch hulpverleners, creatief therapeuten, sociaal cultureel werkers, sociaal juridisch dienstverleners, personeelsmanagers (Campanini A. and Frost E., 2004). Het is een nog breder domein dan het beroependomein van sociaal agogisch werk. De sociaal juridische dienstverleners en de personeelsmanagers ontbreken daarin. Het lijkt erop dat de sociaal-agogische beroepen dichter staan bij de beroepen in de gezondheidszorg dan bij de sociaal-juridische beroepen.

Volgens Nol Reverda bestaat in Europa zowel de smalle (maatschappelijk werk) als de brede definitie (sociaal agogisch werk). Het onderscheid tussen maatschappelijk werkers en sociaal pedagogisch hulpverleners (ook wel aangeduid als special educators, éducateurs spécialisés of educatori specialisti) tref je aan in onder andere Denemarken, Polen, Noorwegen, Hongarije, Frankrijk en Italië. In België worden ze aangeduid als maatschappelijk assistenten en groepsopvoeders. In Engeland bestaat naast social work (lijkt op traditioneel maatschappelijk werk) youth and community work; sociaal pedagogische hulpverlening bestaat er niet.

Academisering leidt in sommige landen (Hongarije, Italië, Spanje) ook tot een verdeling van sociale pedagogiek en maatschappelijk werk over verschillende faculteiten; sociale pedagogiek of sociale educatie valt dan onder pedagogiek of onderwijs en maatschappelijk werk onder sociale wetenschappen. De discussie over maatschappelijk werk, over beroepscompetenties en inhoud opleidingen wordt voornamelijk gevoerd in Nederland en Duitsland, waar de

verzorgingsstaat zich beweegt in de richting van het liberale model. Het noordelijke sociaal-democratische model en het zuidelijke rudimentaire model worden minder gedwongen tot verandering. De discussie bestaat niet in Italië of Spanje (deze landen kenden geen verzorgingsstaat), ook niet in Hongarije. Voormalige communistische landen kennen vooral een sociaal-pedagogische, sociaal-educatieve of speciaal-educatieve traditie. Sinds 10 tot 15 jaar wordt maatschappelijk werk geïntroduceerd. (Reverda, interview, 7 april 2006).

Geschiedenis

In de geschiedenis van de NVMW zijn er al vormen van samenwerking met andere beroepsverenigingen geweest. De NVMW werd opgericht in 1969. Negen jaar later, in 1978 werd de Nederlandse Organisatie van Welzijnswerkers (NOW) opgericht, een samenwerkingsorgaan van maatschappelijk werkers, opbouwwerkers en sociaal-cultureel werkers. Deze samenwerking heeft 10 jaar geduurd. Een groot nadeel van de integratie met het NOW was dat deze de weg naar samenwerking met de gezondheidszorg afsneed. In 1988 volgde ontbinding of, positief uitgedrukt, restauratie van de oorspronkelijke eenheden.

De desintegratie van de NOW heeft de weg geopend voor een fusie met werksoorten uit de gezondheidszorg. Door afstand te nemen van opbouwwerk en sociaal-cultureel werk is de opname in de wet BIG (Beroepen in de Individuele Gezondheidszorg) mogelijk geworden (Van der Laan, p.176 v).

De overheid doorkruiste deze ontwikkeling door de financiering van het Algemeen Maatschappelijk Werk naar de gemeentelijke overheden te brengen (1 januari 1989).

Vanaf 1994 ging het Algemeen Maatschappelijk Werk behoren tot de Welzijnswet, na bezwaren van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten om het onder te brengen bij de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten.

Het maatschappelijk werk in de Geestelijke Gezondheidszorg (GGZ) heeft in de jaren 90 nog aansluiting gezocht bij de BIG-wet. Zo heeft het NVMW-project "Op weg naar certificering en wettelijke basis ..." zich gericht op de beschrijving van de gewenste beroepskwalificaties van maatschappelijk werkers in de GGZ en zich beijverd om deze sector van de beroepsgroep wettelijk erkend te krijgen via artikel 34 van de Wet BIG (Oostrik et al., 1997).

Op dit moment lijkt de tijd weer rijp te zijn om te gaan in de richting van een brede sociale professie. Hans van Ewijk stelt in een artikel in Maatwerk dat de huidige maatschappelijke ontwikkelingen (vermaatschappelijking van de zorg; modern burgerschap inhoudende participatie van burgers en vraagsturing) en de veranderingen in de opleidingswereld (aansluiting bij de bachelor-master-structuur; opleiding voor een loopbaan; het denken in competenties) vragen om samenwerking tussen sectoren, werksoorten en beroepen die tot de sociale professie worden gerekend. Om voldoende gezien te worden en te kunnen ontwikkelen is een brede sociale professie nodig met talloze varianten maar wel onder de paraplu van een maatschappelijk herkenbaar beroep. (Ewijk, 2003)

Carol van Nijnatten pleit voor een bredere definitie van maatschappelijk werk, uit strategische overwegingen. Dat heeft ook gevolgen voor de beroepsverenigingen die de verschillende beroepsgroepen die tot het sociaal-agogisch werk worden gerekend, ondersteunen. Hij juicht een eventuele fusie tussen NVMW en Phorza, de beroepsorganisatie voor sociale, (ortho)pedagogische en hulpverlenende functies, toe (Van Nijnatten, interview, 24 januari 2006).

Ook Van der Laan pleit voor een brede sociale professie (Van der Laan, interview, 25 januari 2006). De ontwikkeling van zo'n brede professie past uitstekend in het beeld dat we ons kunnen vormen van een beroep met een internationaal profiel. Het is de vraag of, door de internationalisering (met name de europeanisering) van het maatschappelijk werk, de vaagheid in de afbakening van het beroep kan blijven voortbestaan.

Vanuit de Europese Unie klinkt de roep om een heldere definitie van kwaliteitscriteria en scherpe beroepsprofielen voor alle sociale beroepen (Lorenz, 2005). De vereniging zal er daarom goed aan doen deel te nemen aan het internationale gesprek over het beroepsprofiel van het maatschappelijk werk en in het verlengde daarvan mee te werken aan de ontwikkeling van een internationaal beroepsprofiel van het maatschappelijk werk.

2.3 WETTELIJKE ERKENNING VAN HET BEROEP

De wet op de beroepen in de individuele gezondheidszorg (Wet BIG, 9 november 1993) introduceert een systeem van titelbescherming voor een beperkt aantal beroepsgroepen. Een beroep kan op twee manieren wettelijk worden geregeld. Er is een 'zware' regeling bij wet (artikel 3) en een 'lichte' regeling bij Algemene Maatregel van Bestuur (artikel 34). Bij wet worden acht beroepen geregeld: apothekers, artsen, fysiotherapeuten, gezondheidszorgpsychologen, psychotherapeuten, tandartsen, verloskundigen en verpleegkundigen. Voor de acht beroepen stelt de rijksoverheid registers in, zogenaamde BIG-registers. Alleen geregistreerde personen mogen de beroepstitel voeren en alleen zij vallen onder het tuchtrecht.

Voor de 'lichte' regeling bij Algemene Maatregel van Bestuur komen waarschijnlijk vooral paramedische beroepen in aanmerking. Enkele voorbeelden: logopedist, mondhygiënist en diëtist. De overheid zal geen register aanleggen voor deze beroepen.

De wetgever onderzoekt in hoeverre het wenselijk of noodzakelijk is deskundigen met een sociale of sociaal-agogische opleiding werkzaam binnen de gezondheidszorg te laten vallen onder de reikwijdte van de Wet BIG. (VWS, 1995)

Interessant is de ontwikkeling in het Verenigd Koninkrijk, waar in 2005 een nieuwe wet, bekend als "Protection of Title", is ingevoerd. Hierdoor is maatschappelijk werk in het Verenigd Koninkrijk sinds april 2005 een wettelijk beschermd beroep geworden.

De wettelijke basis voor de ontwikkeling is section 61 van de Care Standards Act 2000. De wetgeving is ingevoerd om te verzekeren dat alleen degenen die juist gekwalificeerd, geregistreerd en beroepsverantwoordelijk zijn zichzelf beschrijven als maatschappelijk werkers. Een niet geregistreerde persoon die de titel "maatschappelijk werker" met de bedoeling om te misleiden gebruikt is strafbaar voor de wet.

Na een consultatieproces, van 3 november 2003 tot 23 januari 2004, volgde de implementatie van Protection of Title op 1 April 2005.

De titel "maatschappelijk werker" kan alleen worden gebruikt door mensen die een erkende opleidingskwalificatie hebben en zijn geregistreerd bij de General Social Care Council (in Engeland), de Scottish Social Services Council, de Care Council for Wales/Cyngor Gofal Cymru, of de Northern Ireland Social Care Council. De General Social Care Council (GSCC), als uitvloeisel van de Care Standards Act 2000 opgericht in oktober 2001, is de toezichthouder op arbeid in zorg en welzijn in Engeland. De GSCC is verantwoordelijk voor gedragscodes voor werknemers en werkgevers in zorg en welzijn, het Social Care Register en opleidingen voor maatschappelijk werk.

Maatschappelijk werkers in het Verenigd Koninkrijk moeten hun registratie om de drie jaar hernieuwen. Alle maatschappelijk werkers moeten deelnemen aan tenminste vijf

dagen professionele training per jaar als ze opnieuw in aanmerking willen komen voor registratie.

Wettelijke erkenning van het beroep roept meteen de vraag op, welke beroepen of functies erdoor worden geraakt. Dit is in de praktijk geen eenvoudige zaak. Het gaat niet alleen om personen die zich maatschappelijk werker noemen of deze titel in hun functienaam hebben. Bijvoorbeeld zorgmanagers, reclasserings-werkers, jeugdwerkers en dergelijke, zijn geen maatschappelijk werkers, maar vervullen wel rollen die als maatschappelijk werk kunnen worden beschouwd.

Werkgevers moeten erop toezien dat al hun maatschappelijk werkers zich registreren en voorkomen dat functietitels, functiebeschrijvingen het publiek kunnen misleiden. Het publiek kan op de website van de GSCC controleren of een maatschappelijk werker is geregistreerd in het Social Care Register. Alle maatschappelijk werkers moeten zich melden voor registratie, of ze nu binnen of buiten het Verenigd Koninkrijk zijn opgeleid.

De vraag is, of ook in andere Europese landen buiten het Verenigd Koninkrijk titelbescherming bestaat.

Uit een klein onderzoek, waarbij contactpersonen in het Europese netwerk van de MA Comparative European Social Studies via e-mail werden geïnterviewd, en literatuurstudie (Campanini A. and Frost E., 2004) is gebleken dat ook in Denemarken, Frankrijk, Italië, IJsland en Polen de titel wettelijk wordt beschermd. Hongarije, Nederland, Noorwegen, Oostenrijk, Spanje, Zweden kennen geen beschermde beroepstitel. Uit de antwoorden bleek ook dat "wettelijk beschermd" soms begrepen werd als "wettelijk geregeld". Het geval kan zich voordoen dat in een bepaald land maatschappelijk werk wettelijk geregeld is, maar dat de mogelijkheid om niet-wettelijk erkend maatschappelijk werk uit te voeren blijft bestaan. Daarom is niet met zekerheid te zeggen of de manier waarop in enkele landen het beroep geregeld is volledig overeenkomt met de manier waarop dit in het Verenigd Koninkrijk heeft plaatsgevonden.

Nader onderzoek naar de wettelijke basis van maatschappelijk werk in diverse landen is nodig. Dit is in het belang van alle landen, niet alleen omdat zo'n onderzoek kennis oplevert, maar ook omdat op grond van deze verworven kennis gewerkt kan worden aan internationale erkenning van het beroep. Het verwerven van titelbescherming in het eigen land is daarvoor een van de voorwaarden.

3 INTERNATIONALE NETWERKVORMING

In dit hoofdstuk wordt netwerkvorming aanbevolen als strategie voor internationalisering; internationale activiteiten van maatschappelijk werkers op de terreinen van wetenschap, onderwijs, beleid en praktijk worden verkend; er worden voorstellen gedaan voor internationalisering van de website van de NVMW en het transnationaal netwerk van de NVMW wordt in beeld gebracht

3.1 NETWERKVORMING ALS STRATEGIE VOOR INTERNATIONALISERING

Uitgangspunt van de sociale netwerktheorie is de kracht van sociale relaties. Een sociaal netwerk is een patroon van relaties tussen mensen en groepen. Het sociale netwerk bepaalt wie men is en wat men is. Dit geldt zowel voor personen als organisaties. In zijn meest simpele vorm is een sociaal netwerk een kaart van alle relevante relaties tussen de actoren die worden bestudeerd. De kaart zegt alleen iets over het bestaan van relaties, niets over hun aard.

Een netwerk kan een centrale of een decentrale opzet hebben.

Het volgende voorbeeld kan dit verduidelijken. Door lid te worden van de NVMW onderwerpt een maatschappelijk werker zich aan de beroepscode en het tuchtrecht en krijgt toegang tot het beroepsregister. Via een systematiek van registerpunten moet de maatschappelijk werker afhankelijk van de registratiecategorie periodiek bij de Stichting Beroepsregister aantonen dat hij zijn vak uitoefent en onderhoudt. De koppeling tussen lidmaatschap van de NVMW en van het beroepsregister vervalt per juli 2006. Er is een kans dat de centraliteit van de vereniging dan zal verminderen, doordat het aantal lidmaatschappen achter zal blijven bij het aantal registraties.

Een decentraal netwerk kan voordelen hebben. Het heeft te maken met een ander belangrijk fenomeen, dat wordt beschreven in de netwerktheorie: transitiviteit. Transitiviteit bepaalt of een relatie kan worden uitgebreid tot buiten de twee actoren waartussen de relatie is opgezet. Zo'n relatie luistert naar het motto: de vrienden van mijn vrienden zijn mijn vrienden.

In een decentraal netwerk is er een grote kans op het ontstaan van relaties met een hoge transitiviteit. Het gebruik maken van deze eigenschap van transitiviteit is voor een kleine vereniging een uitgelezen kans om zich toegang te verschaffen tot het wereldwijde netwerk van maatschappelijk werkers

	Centraliteit	Transitiviteit
Organisatiegerichtheid	<i>Sterk</i>	<i>Zwak</i>
Netwerkgerichtheid	<i>Zwak</i>	<i>Sterk</i>

Tabel 2 Netwerkgerichtheid

De vereniging kan voor haar internationale activiteiten twee strategieën volgen. Ze kan zich naar binnen of naar buiten richten; anders gezegd: ze kan zich richten op haar eigen organisatie of op het netwerk.

Focus op de organisatie wordt gekenmerkt door een sterke centraliteit van de verbindingen. Er zijn veel actoren die sterke verbindingen met de vereniging hebben. De nadruk ligt op organisatiegraad, bijvoorbeeld het vergroten van het aantal leden en registratie van leden. De transitiviteit van relaties tussen actoren is zwak. Er zijn weinig actoren die zwakke of losse verbindingen met de vereniging hebben (Granovetter, 1983).

Focus op het netwerk wordt gekenmerkt door een sterke transitiviteit van de verbindingen. Er zijn veel actoren die zwakke verbindingen met de vereniging hebben. De nadruk ligt op samenwerking met partners, bijvoorbeeld hogescholen of andere beroepsverenigingen. De centraliteit van relaties tussen actoren is zwak. Er zijn weinig actoren die sterke verbindingen met de vereniging hebben.

Het ligt voor de hand om aan te nemen dat de vereniging zich voor haar internationale activiteiten vooral op het netwerk zal moeten richten. Dat wil zeggen, dat ze vooral de samenwerking zal moeten zoeken met actoren die verder van het organisatienetwerk van de vereniging af staan en lossere verbindingen met de vereniging hebben.

Bij zijn aantreden als lid van het Executive Committee van de European Association of Schools of Social Work (EASSW) en webmaster signaleerde Jan Agten, dat de website van de EASSW was afgestemd op leden. Hij begon vervolgens met het omzetten van de volledige op de eigen organisatie gerichte site in een die gericht was op het netwerk.

Volgens Agten, deskundige op het terrein van internationale netwerktheorie en interculturele communicatie, is het voor maatschappelijk werkers van belang dat ze netwerkcompetenties ontwikkelen. In België wordt de competentie om te kunnen netwerken ("zich functioneel bewegen in een netwerk van partners en organisaties"; "mensen wegwijs in het netwerk van sociale organisaties, sociale voorzieningen en sociale arrangementen") nadrukkelijk genoemd als beroepsspecifieke competentie van de maatschappelijk assistent.

Organisaties die zich willen internationaliseren doen er goed aan netwerkvorming te koppelen aan projecten. Een voorbeeld dat dit kan illustreren was de conferentie van de EASSW in 2006 in Ankara. Tijdens de conferentie gaf Agten namens het Committee een presentatie over maatschappelijk werk in Turkije. Het gevolg: een zaal tot de nok gevuld met Turken die zeer benieuwd waren wat de Belg te vertellen had over het Turkse maatschappelijk werk (Agtens, interview, 24 maart 2006).

Een beroepsvereniging die het besluit neemt om internationale activiteiten te ontplooiën, zal een strategie nodig hebben die logisch en consistent is en gebaseerd is op middelen die ter beschikking staan.

Het moeilijkste probleem dat de vereniging tegenkomt bij het proces van internationalisering heeft te maken met de middelen die haar ter beschikking staan. Het gaat om gebrek aan menskracht, gebrek aan kapitaal en problemen met het aantrekken van fondsen en gebrek aan managementtijd.

Toch is gebrek aan middelen niet altijd een doorslaggevend argument. Internationale activiteiten zijn niet alleen gemakkelijker maar ook goedkoper geworden dankzij een spectaculaire verbetering van de technische connectiviteit. Het is niet zo vreemd, dat de sterke toename van internationale activiteit is samengevallen met de wereldwijde verspreiding van de personal computer in de jaren negentig. Volgens Hokenstad en Midgley heeft in de jaren negentig meer internationale uitwisseling tussen maatschappelijk werkers plaatsgevonden dan ooit sinds de Tweede Wereldoorlog (Hokenstad and Midgley, 1997).

De beroepsvereniging kan haar eigen organisatienetwerk beschouwen als een micro-omgeving met een in beginsel mondiale reikwijdte in de betekenis die Saskia Sassen hieraan gegeven heeft (Sassen, 2004). Een strategie zou kunnen zijn om internationale uitwisseling tussen maatschappelijk werkers te ondersteunen, zowel in het binnenlands

als in het buitenlandse netwerk van de vereniging, zowel langs de gouvernementele als de niet-gouvernementele weg.

De NVMW beschouwt zich als vertegenwoordiger van het maatschappelijk werk in contacten met de overheid. Over welke overheid gaat het dan? Niet alleen de Nederlandse overheid (het rijk, de provincies en de gemeenten), maar ook de Europese Unie, en allerlei bestuurlijke formaties die daaruit zijn voortgevloeid, zoals de grensoverschrijdende Euregio's.

Ook in de niet-gouvernementele sfeer zijn er veel mogelijkheden om internationale activiteiten te ontplooien. Binnen de vereniging bestaan al netwerken, zoals functiegroepen, die verbindingen tot stand kunnen brengen met internationale netwerken op het terrein van bepaalde functies van maatschappelijk werk..

In verband hiermee besprak ik met Pauli Dings de mogelijkheid om verbindingen tot stand te brengen tussen de functiegroepen die een belangrijk deel uitmaken van het organisatienetwerk van de NVMW en bepaalde internationale netwerken die maatschappelijk werkers die in specifieke functies werkzaam zijn bij elkaar brengen. (Dings, interview, 20 december 2005).

Zo is er het European Network of Occupational Social Work (ENOS), dat is opgericht op 1 april 1990, gelijktijdig met de start van Europese wetgeving, die wellicht een grote invloed zou hebben op het bedrijfsmaatschappelijk werk.

Uit mededelingen van leden die hebben meegedaan aan het ledenonderzoek blijkt dat zulke verbindingen al gemaakt worden. Een van hen oppert de mogelijkheid om ENOS te koppelen aan de NVMW.

Op het terrein van het Schoolmaatschappelijk Werk bestaat er een International Network for School Social Work, dat als doelstelling heeft verbindingen tot stand te brengen tussen verenigingen voor schoolmaatschappelijk werk.

Ook heeft de vereniging regionetwerken opgericht, die tot doel hebben de afstand tot de leden te verkleinen. Het is denkbaar dat vanuit deze regionetwerken transnationale activiteiten worden gestart. In het bijzonder in de Euregio's kunnen koppelingen worden gemaakt met daar bestaande grensoverschrijdende hulpverleningspraktijken en samenwerkingen tussen hogescholen.

Een andere al beproefde mogelijkheid is natuurlijk deelnemen aan het internationale institutionele netwerk van maatschappelijk werkers. De International Federation of Social Workers (IFSW) en de International Association of Schools of Social Work (IASSW) worden het meest met het beroep geïdentificeerd. Toch zijn er, volgens Hokenstad en Midgley, maar weinig maatschappelijk werkers die er contact mee hebben, met uitzondering van contact in de vorm van deelname aan congressen. Andere internationale organisaties zoals de International Council on Social Welfare (ICSW) hebben ook nauwe banden met het maatschappelijk werk. Het zijn kwetsbare organisaties, vooral door gebrek aan financiële middelen en ze zijn slecht bekend bij maatschappelijk werkers. Het maatschappelijk werk zou meer betrokken moeten zijn bij de Verenigde Naties en internationale niet-gouvernementele organisaties (Hokenstad, M. and James Midgley, J., 1997, p.5).

Een maatschappelijk werker, die meedeelde aan het ledenonderzoek, bepleit het volgende: "Eerst kennis nemen van aanpalende organisaties door internetgebruik en uitwisseling; verkrijgen van fondsen van de Europese Unie ter realisatie van een goed bestaafte Europese beroepsvereniging"

Zo'n Europese vereniging bestaat, zij het amper "bestaft", eigenlijk al. Het is IFSW Europe, de Europese afdeling van de IFSW. Deze werkt nauw samen met de European Association of Schools of Social Work (EASSW) en de European Region of the International Council of Social Welfare (ICSW). Rond bepaalde thema's vindt van tijd tot tijd samenwerking met andere organisaties in Europa plaats.

Een initiatief voor het bundelen van de krachten is het European Social Action Network (ESAN). Samenwerking tussen organisaties, die de sociale beroepen, welzijnsinstellingen en scholen voor de sociale beroepen in Europa vertegenwoordigen: European Association of Schools of Social Work (EASSW), Formation d'Educateurs Sociaux Européens (FESET), Fédération Internationale des Communautés Educatives (FICE), International Association of Social Educators (AIEJI), International Council on Social Welfare (ICSW) European Region, International Federation of Social Workers (IFSW) European Region. Op Europees niveau moeten al die onderscheiden clubs met één stem gaan praten (Reverda, interview, 7 april 2006).

3.2 INTERNATIONALE ACTIVITEITEN VAN MAATSCHAPPELIJK WERKERS

Lynne Healy verdeelt internationale activiteiten van maatschappelijk werkers in: binnenlandse beroepspraktijk met een internationale context (en daaraan gerelateerd beleid), internationale professionele uitwisseling, internationale praktijk en internationale beleidsontwikkeling.

Als voorbeelden van *binnenlandse beroepspraktijk met een internationale context* noemt ze: vluchtelingenwerk, migrantenwerk, internationaal adoptiewerk en grensoverschrijdende hulpverlening.

Voorbeelden van internationale *professionele uitwisseling* zijn: het lezen van buitenlandse tijdschriften en boeken op het gebied van maatschappelijk werk, correspondentie met maatschappelijk werkers in andere landen of gastvrijheid verlenen aan bezoekers, deelnemen aan internationale bijeenkomsten en het aanpassen van welzijnsinnovaties aan de eigen omgeving.

Onder *internationale praktijk* verstaat ze: beroepsmatige of vrijwillige activiteiten van maatschappelijk werkers in het buitenland die direct bijdragen aan internationale ontwikkeling.

Internationale beleidsontwikkeling beschrijft ze als volgt: het formuleren van standpunten over belangrijke sociale kwesties door het maatschappelijk werk als wereldwijde beweging en het leveren van een bijdrage aan de oplossing van belangrijke mondiale problemen die gerelateerd zijn aan maatschappelijk werk (Healy, 2001, p.7).

Healy identificeert praktijk en beleid expliciet als terreinen van maatschappelijk werk. Twee andere terreinen van maatschappelijk werk, wetenschap en onderzoek, zijn weliswaar alleen impliciet vertegenwoordigd in de voorbeelden die ze geeft van internationale professionele uitwisseling en zijn afwezig in de voorbeelden van binnenlandse beroepspraktijk met een internationale context, maar er mag worden aangenomen, dat ze er wel in thuis horen.

Bij internationale activiteiten van maatschappelijk werkers gaat het, kort samengevat, om internationale activiteiten, zowel in het eigen land als daarbuiten, van maatschappelijk werkers op de terreinen van wetenschap, onderwijs, beleid en praktijk van het maatschappelijk werk

In het volgende worden vier actuele thema's besproken, die relevant zijn voor internationale samenwerking op de hierboven genoemde vier terreinen van maatschappelijk werk.

Het gaat om academisering van maatschappelijk werk, van belang voor de positie van maatschappelijk werk als wetenschappelijke discipline. Vervolgens zal op het terrein van onderwijs een voorbeeld van euregionale samenwerking tussen hogescholen worden besproken. Daarna zal een indicatie worden gegeven van de huidige trends in het Europese sociale beleid. Tenslotte zullen op het terrein van de beroepspraktijk voorbeelden van grensoverschrijdende hulp worden gegeven.

Academisering van maatschappelijk werk

Marie Kamphuis heeft bepleit dat, net als in Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk, de opleiding voor maatschappelijk werk een plaats aan de Nederlandse universiteiten zou krijgen. Dat dit niet gelukt is heeft zij tot het eind van haar leven betreurd (Mey, 2003).

Maria José Freitas, Lecturer in Comparative Social Research bij de MA Comparative European Social Studies (MACESS), heeft speciale interesse in Europese hogere opleidingen voor maatschappelijk werk. Ze participeert in het European platform for Worldwide Social Work (EUSW). Het netwerk was een idee van professor Annamaria Campanini in Parma in Italië. Het netwerk is nu niet meer alleen toegankelijk voor academici, maar ook voor bijvoorbeeld gemeenten en beroepsverenigingen. Dat heeft te maken met beleid van de Europese Commissie: de commissie wil een wereldwijd netwerk op macroniveau tot stand brengen. Het boek 'European Social Work: Commonalities and Differences' is een uitgave van het EUSW. Het boek probeert een algemeen overzicht te geven van informatie over maatschappelijk werk in 24 Europese landen. Voor ieder land verkent een auteur de historische, politieke, sociale en culturele achtergrond van maatschappelijk werk en de ontwikkeling van opleidingen en curricula. De verschillende definities van "maatschappelijk werker", de rollen, activiteiten, professionele status en maatschappelijke positie van maatschappelijk werkers. Ieder hoofdstuk sluit af met een onderzoek naar de toekomst van het maatschappelijk werk in het eigen land en in Europa. Het boek helpt leraren, studenten en professionals een vergelijkende benadering te ontwikkelen. Het is ook nuttig voor beroepsverenigingen omdat het een inzicht geeft in praktische onderwerpen en sociale problemen binnen de verschillende regio's in Europa.

Er zijn nieuwe academische competenties nodig om aan de europeanisering van het hoger onderwijs tegemoet te komen, niet in het minst de kennis die geproduceerd moet worden. Academici in het hoger onderwijs vormen het middelpunt van de kennisontwikkeling in Europa. Hun netwerken fungeren als voertuigen die academische actoren mobiliseren en verandering stimuleren. Freitas is bezig met een onderzoek naar het proces, de kansen en de beperkingen van netwerken om de expertise van academici in het hoger onderwijs in de Europese context te ontwikkelen. Het gebruik van netwerken wordt geanalyseerd als de centrale benadering in de Europese Unie voor verandering en convergentie in het hoger onderwijs.

De MA Comparative European Social Studies (MACESS) is sterk verbonden met de

wens de kennisontwikkeling in de sociale beroepen te voorzien van een Europees perspectief en een wetenschappelijke grondslag – twee karakteristieken die ondergewaardeerd kunnen worden in bachelor opleidingen voor maatschappelijk werk. (Freitas, 2005)

"MACESS is not a Dutch Master of Social Work," benadrukt Freitas. Het is een Engelstalige joint master, die wordt beheerd door Hogeschool Zuyd in Maastricht en gevalideerd door de London Metropolitan University. De opleiding geeft maatschappelijk werkers, sociaal pedagogisch hulpverleners en zorgverleners de gelegenheid vergelijkend onderzoek te doen op het terrein van welzijnspraktijk en sociaal beleid binnen een Europese context. De opleiding wordt afgerond met de uitreiking van een Engelse MA degree. Studenten moeten naar Engeland voor de ceremony. Het MACESS-diploma is erkend in Engeland, Kroatië en Duitsland.

Nieuwe kansen gloren voor MACESS in het ERASMUS-MUNDUS Programma, dat is gestart in het kader van het streven naar een European Research Area (ERA) en de opkomst van de kennissamenleving. Een van de voorwaarden is dat een aantal studenten en academici van buiten Europa moeten komen (Freitas, interview, 20 september 2005).

Toekomstige maatschappelijk werkers studeren vooral binnen de eigen regio, relatief weinig in het buitenland. Onderzoek en opleiding werken in dit lokale perspectief. Studenten moeten worden aangemoedigd ergens anders, buiten hun eigen regio, eventueel in het buitenland, te gaan studeren.

Integratie van vergelijkend sociaal onderzoek in opleidingen voor maatschappelijk werk is nodig. Op dit moment is er wel geld voor lectoraten in het hoger onderwijs.

Er is tot nu toe geen erkende MA in Nederland. Wel moet worden gezegd, dat initiatieven worden genomen voor het starten van een master door de Hogeschool van Arnhem & Nijmegen en de Hogeschool van Amsterdam (Pauli Dings, interview, 20 december 2005).

In het kader van de europeanisering van het hoger onderwijs kan de beroepsvereniging van maatschappelijk werkers de kans grijpen om mede vorm te geven aan de academisering van het maatschappelijk werk en initiatieven voor het starten van masters in maatschappelijk werk te ondersteunen en kennisontwikkeling in de sociale beroepen te bevorderen.

Leden van de vereniging die internationaal actief zijn in hogeschoolverband zouden hier mede vorm aan kunnen geven door de informatie die zij verwerven op een of andere manier samen te brengen in de vereniging.

Hogeschool Zuyd onderzoekt op dit moment mogelijkheden voor het starten van een internationale Bachelor of Social Work in Maastricht. Het onderzoek richt zich op een aantal interessante varianten van de manier, waarop aan het beoogde internationaal curriculum vorm kan worden gegeven.

De eerste vier varianten kunnen vanuit de bestaande opleiding worden ontwikkeld. Het gaat om de volgende varianten:

De eerste variant houdt in dat de opleiding haar eigen programma vertaalt in het Engels of Duits. Zo biedt de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen in samenwerking met Nordrhein-Westfalen een in het Duits vertaald curriculum aan, dat Duitse studenten de mogelijkheid geeft in Nederland te studeren.

Een andere variant is het Euregionaal Certificaat Social Work: een gedeelte van het reguliere programma heeft een internationaal karakter en wordt aangeboden door een samenwerkingsverband van hogescholen in de Euregio Maas-Rijn. Hierbij wordt het principe van meertaligheid gehanteerd.

Een derde variant is een internationaal curriculum volgens het model dat wordt

toegepast in Aarhus/ Kopenhagen: het programma wordt geleverd in het Deens, dat voor de internationale studenten verplicht is als tweede taal.

Een volgende variant is het internationaal Engelstalig curriculum aan te bieden als uitstroomprofiel van de bestaande Bachelor of Social Work.

Dan zijn er nog drie varianten mogelijk, Engelstalige curricula, die geheel nieuw ontwikkeld moeten worden.

De eerste daarvan is een BA Comparative European Social Studies (BACESS), een joint degree, naar het model van de bestaande MA Comparative European Social Studies.

Een volgende variant zou zijn: een internationale opleiding, die gebaseerd is op de 32 globale competenties die geformuleerd zijn door de IFSW.

Tenslotte is er nog een social work overstijgende variant: een International Bachelor College, naar het model van het University College Utrecht. Er wordt gewerkt vanuit een interdisciplinair perspectief, met een internationale oriëntatie. De opleiding geeft de mogelijkheid om een erkende major te volgen, waaronder een major Social Work (Salemans, 2006).

Euregionale samenwerking tussen hogescholen

Met de voortgaande integratie van Europa groeit de betekenis van de zogenaamde Euregio's. Dit zijn gebieden binnen Europa die tenminste twee verschillende nationale regio's omvatten.

In de Euregio 'Maas Rijn' leven ongeveer vier miljoen mensen die drie verschillende talen, Frans, Duits en Nederlands, spreken en verdeeld zijn in vijf culturen (het Belgische deel van de Euregio is verdeeld in een Duitstalig, Franstalig en Nederlandstalig gebied).

Het Euregio Certificaat Social Work (E©SW) is een 3-talige euregionale differentiatie binnen het Social Work curriculum, waarin zes hogescholen in de Euregio "Maas-Rijn" participeren. De hogescholen werken samen om hun studenten beter voor te bereiden op een beroepspraktijk waarin de effecten van die Europese integratie steeds sterker merkbaar zijn.

Binnen het netwerk wordt het principe gehanteerd, dat ieder zijn eigen taal spreekt en door de ander wordt begrepen.

Op mijn vraag "Ben je in de Euregio aan het internationaliseren?" antwoordde Bierings, projectmanager van E©SW: "Ja en Nee. De student vindt het niet echt buitenland; het is tegelijkertijd een valkuil: er zijn enorme verschillen. De Euregio is tegelijk vertrouwd en vreemd. Het cultureel verschil met Luik is groter dan met Stockholm. Het leren omgaan met cultuurverschillen is een belangrijk onderdeel van studie van studenten die de euregionale differentiatie volgen. De studenten worden zoveel mogelijk met elkaar gemengd. Er worden Euromixgroepen van studenten gemaakt." (Bierings, interview, 28 juni 2005).

Het beginsel van meertaligheid past goed in de traditie van de Europese Unie. Deze staat haaks op een ontwikkeling die vanaf de Tweede Wereldoorlog is begonnen, waarbij het Engels geleidelijk de verkeerstaal is geworden ook buiten de door de Engelsen gekoloniseerde gebieden.

Het naoorlogse proces van internationalisering is te vergelijken met de hellenisering (vergrieksing) van de landen rond de Middellandse Zee die begon na de veroveringen door Alexander de Grote van het Perzische Rijk, waardoor de Griekse taal daar de gemeenschappelijke taal ("koinè glootta") werd en bleef tot na de Romeinse verovering

van het Midden-Oosten. Alleen in het West-Romeinse Rijk overheerste het Latijn, met name als wetenschappelijke taal en dit is (in West-Europa) tot na de Middeleeuwen zo gebleven. Pas in de tweede helft van de twintigste eeuw verwierf Internationaal Engels een positie die te vergelijken was met die welke het Grieks of het Latijn vroeger hadden. De meeste mensen schakelen nu over op Engels, als ze elkaars taal niet kennen en geen tolk hebben. Wie het Engels beheerst, krijgt gemakkelijk toegang tot de internationale wereld. Het is echter de vraag of dit ook opgaat voor maatschappelijk werkers. Dat heeft te maken met de aard van maatschappelijk werk. In de wereld van de techniek is Engels de gangbare taal. In het maatschappelijk werk geldt het principe dat de hulpverlener de taal van de cliënt spreekt. Een Nederlandse maatschappelijk werker, die het Engels beheerst, maar minder goed Frans spreekt of verstaat kan in Luik niet naar behoren zijn werk doen.

Europees sociaal beleid

Kenmerkend voor de ontwikkeling van het sociale beleid is het streven van nationale overheden naar decentralisatie, het verleggen van het beleid van het nationale naar het regionale of lokale niveau.

Nol Reverda, heeft aangetoond, dat er een verband is tussen de schijnbaar tegengestelde bewegingen van regionalisering en mondialisering. "De ontwikkeling van mondialiserende tendensen en de opkomst van regio's is onlosmakelijk verbonden met de afnemende rol en betekenis van de staat, en dan vooral in zijn hoedanigheid van natiestaat, in de huidige tijd." (Reverda, 2004, p.3) Hij denkt ook dat de regio's "niet alleen nationaal, maar ook internationaal een onafhankelijke rol van betekenis willen spelen" (Reverda, 2004, p.185).

Volgens Hans van Ewijk, voorzitter van de International Council on Social Welfare (ICSW) European Region, is de "verlegging van de beleidsdominantie van het nationale niveau naar het lokale" in de hele Europese Unie zichtbaar. Veel beleidsmakers pleiten voor privatisering van onderwijs, gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening, zoals deze al heeft plaatsgevonden in de dienstverlening van algemeen belang (energie, luchthavens en spoorwegen).

Op het terrein van de maatschappelijke dienstverlening volgen de landen verschillende wegen. In de Scandinavische landen en veel Zuid-Europese landen zorgen de gemeentes zelf hiervoor. Maatschappelijke dienstverleners en voorzieningen, zoals kinderopvang en verzorgingshuizen, maken deel uit van de lokale overheid. In het Verenigd Koninkrijk en Ierland wordt ingezet op privatisering van de voorzieningen. Nederland en Duitsland kennen een gemengd systeem waarbij de non-profit sector samenwerkt met de overheid. (Ewijk, 2004).

In Nederland nam vanaf de Tweede Wereldoorlog tot de jaren tachtig de rol van de staat toe, zoals in veel andere Europese landen. Gedurende deze jaren was er meer sociale wetgeving dan ooit tevoren. Vanaf de jaren tachtig tot nu neemt de rol van de staat af. De verzorgingsstaat wordt afgebouwd. Er zijn politieke en maatschappelijke discussies over doelen, doelgroepen en de financiën van de verzorgingsstaat.

De trends in de verzorgingsstaat zijn: van publieke naar particuliere dienstverlening, van centraal naar lokaal sociaal beleid. Het Nederlandse stelsel voor sociale zekerheid en zorg is een mengeling van door de staat gecontroleerde en (semi-)particuliere voorzieningen. De centrale overheid maakt de wetten en houdt toezicht op naleving van de regels. Hetzij semi-particuliere hetzij lokale autoriteiten zijn verantwoordelijk voor het implementatieproces (WRR, 2004).

Het is van belang dat de beroepsvereniging als belangenbehartiger van het maatschappelijk werk deelneemt aan beleidsdiscussies zoals die gevoerd worden binnen de ICSW over de ontwikkeling van de verzorgingsstaat in de diverse Europese landen en betrokken is bij het sociale beleid zoals het ontwikkeld wordt niet alleen door de Nederlandse overheid (landelijk, provinciaal en gemeentelijk), maar ook de Europese Unie.

Grensoverschrijdende hulp

Nederland is betrokken bij zeven van de in totaal circa 75 Euregio's in de Europese Unie (EU). Dit betreft de Euregio's Maas-Rijn, Rijn-Maas-Noord, Rijn-Waal, Benelux-Middengebied, Eems-Dollard Regio, Scheldemonde en EUREGIO. Eerst ging het vooral om het verkleinen van sociaal-economische verschillen tussen de regio's van de lidstaten, maar nu ook om samenwerking op de terreinen van zorg en welzijn door de Europese Commissie aangeduid als "bevordering van sociale integratie over de grenzen heen." (Interreg III, 2000, p.26).

"Er is sprake van een zich almaar uitbreidend grensoverschrijdend verkeer in velerlei opzichten. Dit zal ongetwijfeld leiden tot een toenemende sociale en culturele wisselwerking. Wie zijn werkerterrein – de mens in de samenleving – wil kennen, zal daar dus ook kennis van moeten nemen, ook door zich te oriënteren op de directe internationale omgeving. Overigens is 'het buitenland' al een niet meer weg te denken onderdeel van de Nederlandse samenleving. De realiteit is de ontwikkeling van gedachten daarover al (ver) vooruit," merkt een maatschappelijk werker, die heeft deelgenomen aan het ledenonderzoek, op.

Er vindt veel grensoverschrijdende hulp plaats, niet alleen tussen buurlanden, maar ook tussen landen die niet aan elkaar grenzen.

Enkele voorbeelden:

Diabolo is een grensoverschrijdend servicebureau, gevestigd bij de EUREGIO, Enscheder Straße 362 in Gronau. Diabolo brengt Nederlandse en Duitse jongeren tussen 12 en 25 jaar met elkaar in contact, precies zoals de twee helften van een diabolo met elkaar verbonden worden.

Het project Réseau Eurégional contre l'Exclusion Sociale (RECES) biedt hulp bij het grensoverschrijdend opbouwen van netwerken van niet- gouvernementele organisaties en openbare diensten die verarmde en buitengesloten bevolkingslagen in de Euregio Maas-Rijn als hun doelgroep hebben.



Figuur 2 Euregio's (Tweede Kamer, 2002)

De Stichting Amsterdams Oecumenisch Centrum (AMOC) in Amsterdam duidt zichzelf aan als een kleine organisatie zonder grenzen. AMOC is eind jaren negentig initiator geweest voor de oprichting van twee grootschalige Europese netwerken: het Europees Netwerk Jongensprostitutie en AC Company, het Europees Netwerk voor mobiele drugsgebruikers. AC-COMPANY wil door middel van preventie en zorg de repatriëring en sociale integratie van mobiele drugsgebruikers in Europa verbeteren.

ECPAT, een acroniem dat staat voor 'End Child Prostitution, Child Pornography and Trafficking of Children for Sexual Purposes', is een netwerk van organisaties en personen die samenwerken om de seksuele uitbuiting van kinderen te bestrijden.

The International La Strada Association is een netwerk van negen onafhankelijke niet-gouvernementele organisaties voor mensenrechten in Wit-Rusland, Bosnië-Herzegovina, Bulgarije, Tsjechië, Macedonië, Moldavië, Nederland, Polen en Oekraïne. Het netwerk heeft als doel mensenhandel te voorkomen, in het bijzonder vrouwenhandel in Centraal en Oost-Europa. Het eerste doel is de positie van vrouwen te verbeteren en hun universele rechten te bevorderen, inclusief het recht om te emigreren en in het buitenland te werken, en om haar te beschermen tegen geweld en misbruik.

Andere internationale organisaties die zich richten op bepaalde werksectoren zijn bijvoorbeeld het International Centre for the Study of Violence and Abuse, het International Longevity Centre en de International Society for the Prevention of Child Abuse and Neglect (ISPCAN).

De Nationale Commissie voor Internationale Samenwerking en Duurzame Ontwikkeling (NCDO) ondersteunt samen met het ministerie van Buitenlandse Zaken door middel van het Matra/KPA-programma (Maatschappelijke Transformatie/Kleinschalige Plaatselijke Activiteiten) kleinschalige plaatselijke initiatieven bij de nieuwe bureaus van Europa.

3.3 INTERNATIONALISERING VAN DE WEBSITE

Het beeld dat alleen technische connectiviteit kleine organisaties in staat stelt relaties aan te gaan met de rest van de wereld is een illusie. Voor het onderhouden van die connectiviteit is meer nodig dan het aan elkaar linken van websites. Niets is zo dodelijk voor een website als het moment waarop ontdekt wordt dat hij niet meer actueel is. Het actueel houden van de informatie is tijdrovend. Nog meer tijd (en geld) gaat het kosten, als de informatie ook nog eens interactief moet zijn of als de website gebruikt moet gaan worden als een uitwisselingsplatform tussen degenen die er gebruik van maken.

De inhoud van een website kan een statisch of een dynamisch karakter hebben. De statische inhoud bestaat uit informatie die niet vaak verandert, terwijl de dynamische inhoud steeds bijgewerkt wordt.

In een plan voor het internationaliseren van de website is het wellicht aan te raden eerst aan de statische inhoud te werken en daarna aan de dynamische inhoud.

Een eerste optie voor het importeren van statische inhoud zou kunnen zijn de creatie van een Engelse versie van vaste elementen van de website van de NVMW.

Een voorbeeld hiervan is te bekijken op de website van Talentia, de Finse vereniging van maatschappelijk werkers. Op de site is informatie in het Engels te vinden over: Talentia, Membership, Collective Bargaining (Income Lobbying), Work and Education en Student Activities.

Een tweede optie zou zijn de introductie van een Engelstalig internetportaal over maatschappelijk werk in Nederland. Zo'n portaal maakt het voor niet-Nederlands sprekende maatschappelijk werkers en geleerden mogelijk een overzicht te krijgen van de verschillende aspecten van maatschappelijk werk in Nederland.

Een voorbeeld hiervan is het project "Social work in Germany" van de Society for International Cooperation in Social Work (SICSW) dat niet-Duits sprekende maatschappelijk werkers de weg wijst in het Duitse maatschappelijk werk.

Een derde optie is het toevoegen van internationale links aan de website van de NVMW. Op de huidige website staan al links naar internationale organisaties, onder andere het Duitse beroepsregister, ENOS, IFSW, en het aanstaande Congres in München. Deze zouden met meer links uitgebreid kunnen worden.

Zo heeft de Oostenrijkse vereniging van maatschappelijk werkers op haar website een pagina met links naar internationale associaties IFSW, ICSW, IASSW, beroepsverenigingen van de buurlanden, sociale info over buurlanden, internationale info over werksectoren zoals gezondheidszorg en schoolmaatschappelijk werk en een Duitstalige zoekmachine voor maatschappelijk werk. De zoekmachine doet voor de Duitstalige landen wat www.maatschappelijkwerk.com doet voor het Nederlandse taalgebied.

Op de website van de NVMW zou een link geplaatst kunnen worden naar Social Work Search. Dit is een echte internationale zoekmachine. Deze werd in de Verenigde Staten door Thomas Cleereman gecreëerd om informatie te verschaffen over maatschappelijk werk en websites, die van belang zijn voor maatschappelijk werkers en andere hulpverleners, wereldwijd aan elkaar te koppelen. Inmiddels zijn meer 3500 websites op deze manier aan elkaar gekoppeld.

Een eerste optie voor het toevoegen van dynamische inhoud zou kunnen zijn het inrichten van een internationale vacaturebank of het maken van koppelingen op de huidige pagina "Externe vacatures" naar bestaande internationale zoekmachines voor vacatures in het maatschappelijk werk, zoals Social Work Job Search en Social Work and Social Services Jobs Online (SWSSJO).

Een tweede optie voor het toevoegen van dynamische inhoud aan de website zou kunnen zijn het opzetten van een nationaal en internationaal uitwisselingsplatform, dat een knooppunt kan gaan vormen in het wereldwijde netwerk van maatschappelijk werkers, onder wie Nederlandse maatschappelijk werkers, werkzaam in het buitenland. De Commissie Internationaal zou, eventueel in samenwerking met netwerkpartners, het initiatief kunnen nemen tot het opzetten van zo'n internationaal platform.

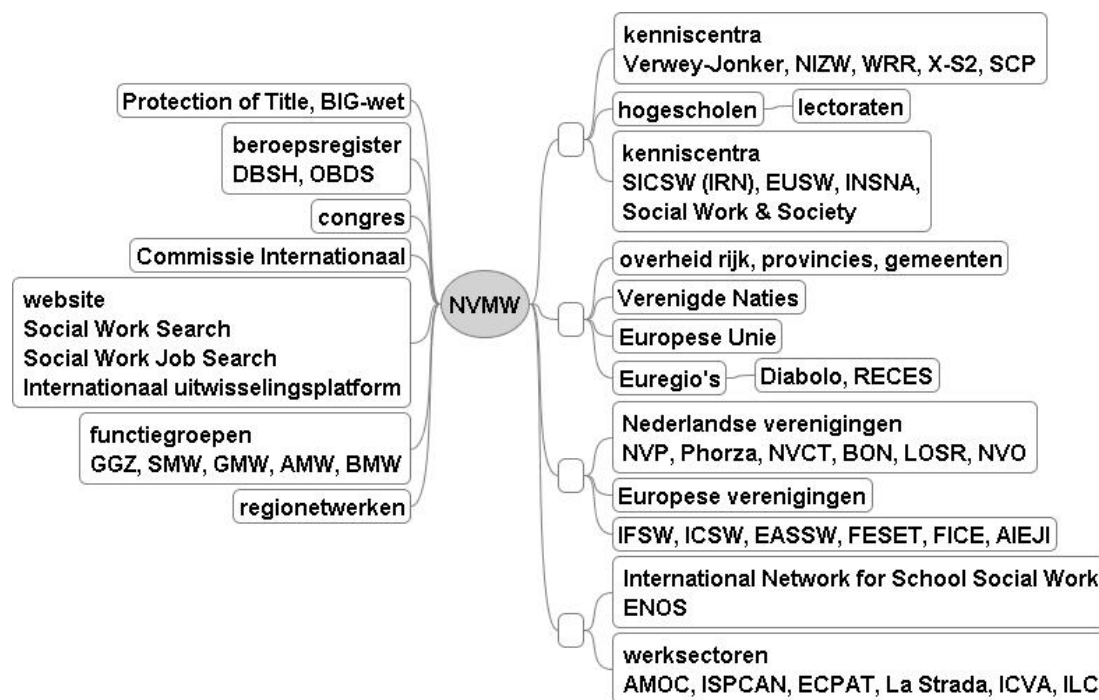
Een voorbeeld van een internationaal uitwisselingsplatform is de Society for International Cooperation in Social Work (SICSW). Het belangrijkste doel van de SICSW is de internationalisering van het maatschappelijk werk te bevorderen door middel van concrete projecten. Een van die projecten is het International Research Network for Social Work (IRN). Het brengt wetenschappers samen die belang stellen in internationale samenwerking. Op de website stellen geleerden uit allerlei landen zich voor en maken het op die manier gemakkelijk samenwerkingspartners te vinden voor internationale onderzoeksprojecten.

3.4 TRANSNATIONAAL NETWERK VAN DE NVMW

Netwerkvorming is een dynamisch proces, waardoor de relaties die tussen actoren worden gevormd voortdurend veranderen. Elke voorstelling van een netwerk is de weergave van een mogelijke structuur, die continu evolueert. Geheel anders dan bijvoorbeeld een organogram geeft een kaart van een netwerk geen vaste structuur weer. Door een netwerk in kaart te brengen is het mogelijk een overzicht te krijgen van mogelijke relaties tussen actoren in het netwerk, die zich voordoen op een bepaald moment in de evolutie van het netwerk. Het gevonden overzicht heeft een voorlopig karakter. Het is geen definitief ontwerp.

De in figuur 3 gegeven voorstelling is gemaakt met Freemind, een eenvoudig computerprogramma voor mind mapping. De voorstelling geeft niet meer en niet minder dan de mogelijke configuratie van het transnationale netwerk van de NVMW weer, die in dit onderzoek is verkend.

De centrale knoop in het netwerk is de NVMW. Vanuit dit centrum gaan naar links takken, die actoren binnen het organisatienetwerk van de vereniging voorstellen die een rol kunnen spelen bij de internationalisering van de vereniging. Naar rechts gaan vier takken, die de vier terreinen van maatschappelijk werk voorstellen, wetenschap, onderwijs, beleid en praktijk, waarop het proces van internationalisering zich afspeelt. De vier terreinen verwijzen naar actoren buiten het organisatienetwerk van de vereniging, waarop de vereniging zich kan richten.



Figuur 3 Transnationaal netwerk van de NVMW

Zie voor verklaring van de gebruikte afkortingen en een overzicht van hogescholen, lectoraten, Nederlandse en Europese verenigingen, Euregio's, nationale en internationale kenniscentra, werksectoren en functiegroepen bijlage 2: Transnationaal netwerk.

4 LEDENONDERZOEK

In dit hoofdstuk worden de resultaten van het ledenonderzoek weergegeven.

Het ledenonderzoek is ontworpen met het doel te achterhalen in welke mate de leden betrokken zijn bij internationale activiteiten en hoe belangrijk ze internationale activiteiten vinden.

4.1. INTERNATIONALE ACTIVITEITEN VAN LEDEN

Er bestaat een zeker vooroordeel, dat maatschappelijk werkers overwegend als uitvoerend werkers werken en een kleiner aantal of werkzaam is in beleidsfuncties of in onderzoek en onderwijs. Daar komt bij dat de meeste maatschappelijk werkers die betrokken zijn bij internationale activiteiten onderzoekers of opleiders zijn, een kleiner aantal heeft een beleidsfunctie en een nog kleinere groep is uitvoerend werker. Hieruit volgt, dat er zeer weinig maatschappelijk werkers betrokken zullen zijn bij internationale activiteiten.

Uit het onderzoek onder de leden van de NVMW komt echter een ander beeld naar voren.

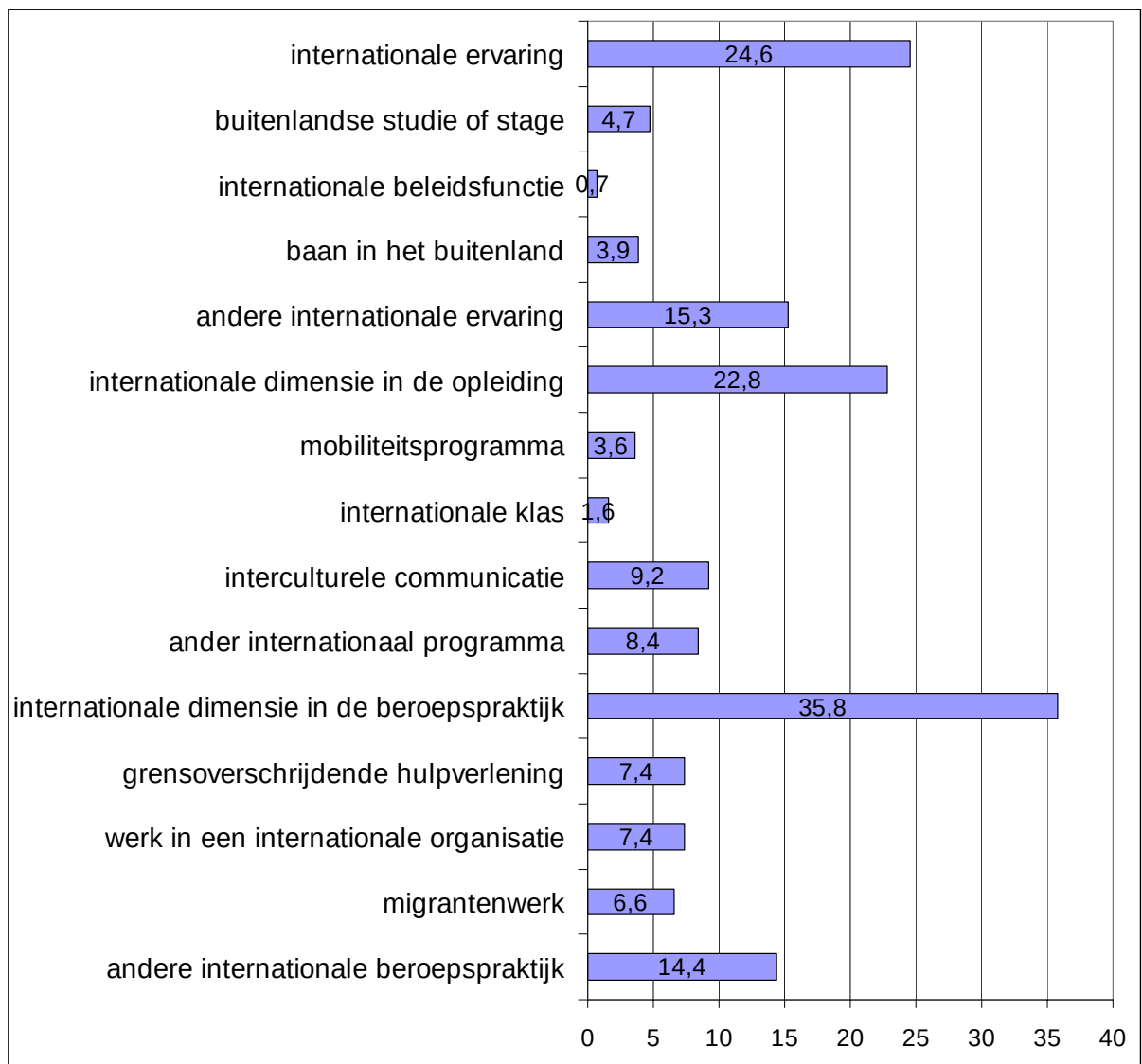
Ongeveer een kwart van de leden (24,6%) zegt internationale ervaring te hebben, waarvan ongeveer een derde in de vorm van buitenlandse studie, stage of baan en tweederde in de vorm van andere internationale ervaring.

Iets minder dan een kwart van de leden (22,8%) zat op een opleiding met een aanbod van internationale programma's. Zo'n drievijfde daarvan bestond uit relatief veel cursussen interculturele communicatie en relatief weinig aanbod van mobiliteitsprogramma's en internationale klassen en ongeveer tweevijfde bestond uit andere internationale programma's.

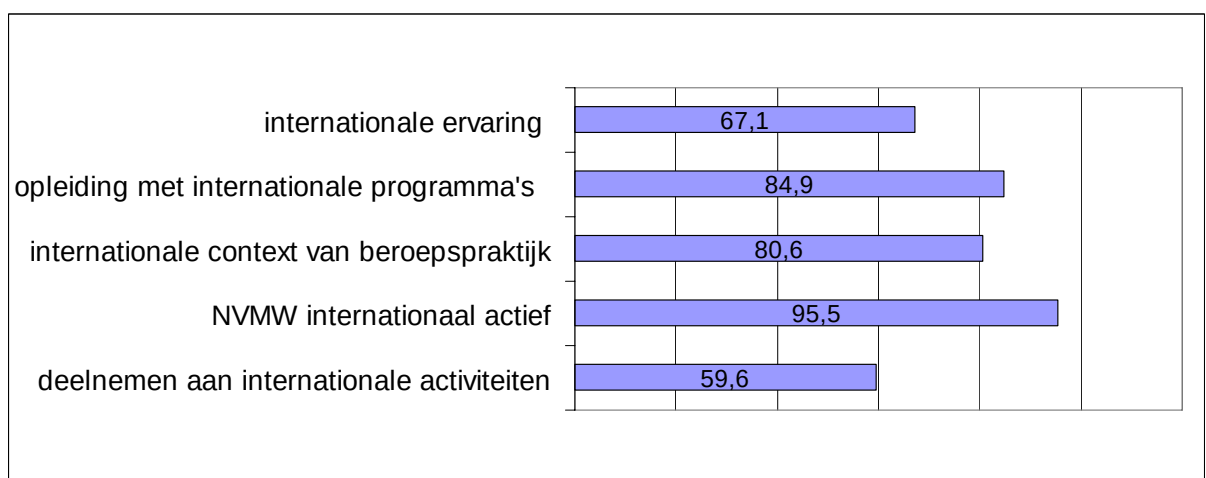
Ruim een derde van de leden (35,8%) heeft een beroepspraktijk met een internationale context. Voor zo'n drievijfde daarvan gaat het om grensoverschrijdende hulpverlening, werk in een internationale organisatie of migrantenwerk. Tweevijfde noemt een andere internationale beroepspraktijk.

De meest onverwachte uitkomst is dat zoveel maatschappelijk werkers zeggen dat ze in de praktijk met internationale aspecten van het beroep te maken hebben. Dit zou betekenen dat de internationalisering van de opleidingen voor maatschappelijk werk achter ligt bij de internationalisering van de samenleving.

Dit is een onverachte conclusie, omdat tegenwoordig alle hogescholen die een opleiding voor Maatschappelijk Werk en Dienstverlening herbergen internationale programma's aanbieden. Hoe is het dan te verklaren dat zo weinig maatschappelijk werkers zeggen dat ze in hun opleiding met internationale programma's te maken hebben gehad? Mogelijke verklaringen zijn: het kan zijn dat maatschappelijk werkers weinig gebruik maken van het aanbod van internationaal onderwijs. Een deel van de leden, de oudere generatie, is wellicht opgeleid toen de opleidingen nog geen internationale programma's kenden. Internationalisering van de opleidingen is pas in het laatste decennium goed op gang gekomen.



Figuur 4 Betrokkenheid bij internationale activiteiten (in procenten)



Figuur 5 Belang van internationale activiteiten (in procenten)

De leden geven in grote meerderheid aan, dat het belangrijk is dat de opleidingen voor maatschappelijk werk en dienstverlening internationale programma's aanbieden en dat in de beroepspraktijk rekening wordt gehouden met de internationale context. Een kleine meerderheid geeft aan, dat het voor een maatschappelijk werker belangrijk is om internationale ervaring op te doen.

Heel opvallend is het zeer grote aantal leden (95,5%), dat vindt dat de NVMW internationaal actief moet zijn. Een kleine meerderheid van de leden (59,6%) is bereid zelf deel te nemen aan de internationale activiteiten van de NVMW. Het verschil heeft wellicht te maken met de opvatting die bij een aantal leden bestaat dat internationalisering er niet voor iedereen is en dat dit met name een taak is maatschappelijk werkers die in beleidsfuncties actief zijn. (Zie voor een overzicht van statistieken bijlage 3: Ledenonderzoek/ Statistieken).

4.2 LEDEN AAN HET WOORD

In enkele open vragen werden de leden in de gelegenheid gesteld om in hun eigen woorden hun mening over het belang van internationalisering van het maatschappelijk werk te motiveren. Het betrof de volgende vragen:

Waarom is het belangrijk dat een maatschappelijk werker internationale ervaring opdoet?
Waarom is het belangrijk dat een opleiding voor maatschappelijk werk internationale programma's aanbiedt?

Waarom is het belangrijk dat de beroepspraktijk rekening houdt met de internationale context?

Uit de veelheid van antwoorden konden grofweg vier motieven of redenen worden gehaald waarmee de leden het belang van internationalisering relativeren of onderstrepen. Om te beginnen zijn er leden, die het belang van internationalisering relativeren. Internationalisering is belangrijk voor beleidsmakers of voor maatschappelijk werkers die op bepaalde posten werkzaam zijn waar ze te maken krijgen met migranten of die werkzaam zijn in een internationaal bedrijf of die uit zichzelf interesse hebben om in internationaal verband te werken. Kortom: internationalisering is niet voor iedereen.

Andere leden onderstrepen juist het belang van internationalisering voor iedereen en wel om drie redenen: ten eerste heeft Nederland zich ontwikkeld tot een interculturele samenleving en het is daarom voor maatschappelijk werkers van belang dat ze intercultureel leren werken; ten tweede is het van belang dat er een voortdurende uitwisseling van methodieken, van kennis en kunde tussen landen plaatsvindt en tenslotte kan het maatschappelijk werk door de Europese eenwording en globalisering er niet meer aan ontkomen zich te internationaliseren. Hieronder geef ik aan de hand van citaten de respectievelijke opvattingen weer.

Internationalisering is niet voor iedereen

"Het kan natuurlijk nieuwe inzichten geven, als je kennismaakt met andere culturen en gebruiken, ook in het maatschappelijk werk. Maar het lijkt me niet noodzakelijk of belangrijk, zodat je in Nederland een goede maatschappelijk werker kunt zijn. Het lijkt me overigens wel erg leuk!!"

"Ik vind niet dat elke student HBO Maatschappelijk Werk stage moet lopen in het buitenland. Wel is het goed dat er hier en daar eens door een aantal studenten en ervaren maatschappelijk werkers in het buitenland wordt rondgekeken. Zo zal een collega van me in het voorjaar een bezoek brengen aan welzijnsorganisaties in Amerika. Ook kan het nuttig zijn om Turkije en Marokko te bezoeken."

"Ik vind dat erg afhankelijk van het werkgebied en de doelgroep waarvoor een maatschappelijk werker werkt. Voor Algemeen Maatschappelijk Werk en gespecialiseerd werk zoals in de GGZ lijkt het mij niet zo relevant. Wel op beleidsniveau is internationale oriëntatie en samenwerking van belang."

"Ik vind het niet nodig dat elke maatschappelijk werker internationale ervaring opdoet en het lijkt me ook niet realiseerbaar. Kennis over het vak of aanpalende disciplines in de diverse landen en een vorm van uitwisseling lijkt me wel erg van belang. Je kunt veel leren van elkaars deskundigheid, ervaring, zienswijzen en methoden en theorieën. Ik zou daarom wensen dat de huidige opleidingen er wel aandacht aan besteden. Aandacht voor de internationale dimensie kan ook zeer van pas komen in eigen land gezien het groeiende aantal buitenlanders."

"Toen ik internationale contacten had was dat vanuit het maatschappelijk werk op een hemodialyse- en transplantatieafdeling. Een terrein waarop ieder jaar een internationaal congres werd georganiseerd waar wij als maatschappelijk werkers ook lezingen presenteerden. In die tijd was het een verrijking en verbreding van je kennis en ervaring om te spreken en te overleggen met collega's uit andere (meest Europese) landen. Onze bijeenkomsten werden ook vaak gesponsord door de farmaceutische industrie, zodat de kosten voor een ieder haalbaar bleven."

"Als het bij de persoon en de carrière van een maatschappelijk werker past om internationaal ervaring op te doen, dan wel; voor de anderen niet noodzakelijk. Het gericht zijn op hoe het in andere landen gaat is interessant, maar niet noodzakelijk voor een professionele uitvoering van het werk in Nederland. Aandacht voor ontwikkelingen in het buitenland op het gebied van maatschappelijk werk zou misschien een katern in Maatwerk kunnen worden; als informatiebron."

"Belangrijkste is de nationale ontwikkeling; van een maatschappelijk werker mag worden verwacht dat deze goed op de hoogte is van de ontwikkelingen in het land die van invloed kunnen zijn op zijn/haar werkterrein. Ook ontwikkelingen rond opleiding en scholing moeten in dit kader mijns inziens door maatschappelijk werkers worden gevolgd. Wanneer je als maatschappelijk werker in aanraking komt met of werkzaam bent in een omgeving waar mondiale ontwikkelingen directe invloed hebben op het werk, is het van belang deze te volgen. Het hoort dan tenslotte tot de 'core business'. Wanneer de werkkring zich beperkt tot nationale krachtenvelden, maar er 'elders in de wereld' interessante ontwikkelingen gaande zijn (zoals bijvoorbeeld in het ziekenhuiswezen op oncologisch gebied) is het 'een toefje slagroom op het toetje' om je hiermee bezig te houden. Kortom, wel lekker en ook belangrijk, maar vaak een luxe, omdat het (hoe erg dit ook is en natuurlijk te maken heeft met het stellen van prioriteiten) de tijd vaak ontbreekt om hier dan mee bezig te zijn."

"De laatste 20 jaar werk ik in een verpleeghuis en heb dit internationale contact nog niet gemist voor mijn werk. Toch kan ik me voorstellen dat het op niveau van de vereniging nuttig is internationale contacten te leggen en te onderhouden. Hoe andere landen hun maatschappelijk werk in de gezondheidszorg organiseren is vaak leerzaam en kan ook inspirerend zijn voor ons. Mijn ervaring is dat je er erg bescheiden van wordt. We mopperen wel vaak dat er van alles te weinig is, maar als je dan in andere landen zag hoe het daar ging dan hielden wij Hollanders maar gauw onze mond. Ik ben best benieuwd of dat nog steeds zo is."

"Zeker in Europees verband kan gekeken worden naar samenwerkingsmogelijkheden of een grote organisatie voor maatschappelijk werkers. Ik ben van mening, dat stagelopen in het buitenland persoonlijk heel zinvol kan zijn om van andere culturen te leren. Of het noodzakelijk is voor het vak betwijfel ik. "

"Niet noodzakelijk, wel belangrijk, mits vanuit persoonlijke interesse. Er is sprake van een zich alsmaar uitbreidend grensoverschrijdend verkeer in velerlei opzichten. Dit zal ongetwijfeld leiden tot een toenemende sociale en culturele wisselwerking. Wie zijn werkterrein - de mens in de samenleving - wil kennen, zal daar dus ook kennis van moeten nemen, ook door zich te oriënteren op de directe internationale omgeving. Overigens is 'het buitenland' al een niet meer weg te denken onderdeel van de Nederlandse samenleving. De realiteit is de ontwikkeling van gedachten daarover al (ver) vooruit. "

"Ik denk niet dat het vakinhoudelijk noodzakelijk is. Het biedt een aantal mensen wel de mogelijkheid - zoals bij veel opleidingen in deze tijd - om kennis en ervaring te verrijken in het buitenland. Internationalisering en globalisering zijn natuurlijk actuele thema's waar het ook voor maatschappelijk werk goed is om zich in te verdiepen of programma's op aan te bieden. Dit kan zich echter ook beperken tot theorie over internationale ontwikkelingen, cultuurkennis en dergelijke. Zeker voor maatschappelijk werkers moet het hiermee mogelijk zijn om zich te verplaatsen in bijvoorbeeld een allochtone cliënt. Bij elke cliënt is verplaatsing in diens achtergrond belangrijk, daarvoor is het niet noodzakelijk dat je elk milieu hebt bezocht."

"Ik vind het van belang dat een opleiding dergelijke programma's aanbiedt, echter de invulling van deze programma's vind ik in de praktijk met regelmaat teleurstellend. Het lijkt vaker op een snoepreisje zonder inhoud dan een daadwerkelijk leerprogramma. Ergo: eerst passende invulling dan pas leerprogramma."

"Ik vind het van ondergeschikt belang aangezien de regelgeving dermate afwijkt van hier dat het voor mij geen meerwaarde heeft. Laten we eerst ons vak hier meer inhoud en body geven zodat we hier in Nederland beter op de kaart komen te staan."

Internationalisering is voor iedereen: Intercultureel werken

"In Nederland hebben we met veel verschillende culturen te maken. Ik denk dat het wenselijk is te ervaren hoe het is om een minderheid te zijn. Daarbij is het goed je te verdiepen in verschillende culturen."

"Ik denk dat het zeker belangrijk is om internationale ervaring op te doen. Nederland wordt steeds meer een multiculturele samenleving met daarin grote bevolkingsgroepen met elk hun eigen cultuur en taal. Hierdoor zal ongetwijfeld ook de diversiteit in cliëntenpopulatie gaan toenemen, waar de overwegend blanke autochtone hulpverlener mee zal moeten kunnen omgaan."

"In een multiculturele samenleving zullen we ook steeds meer medehulpverleners vinden uit verschillende bevolkingsgroepen. Al tijdens je opleiding uitwisselen en leren van elkaar, dus wederzijds integreren zal zeker de kwaliteit van het beroep ten goede komen omdat er veel breder gekeken en gehandeld zal gaan worden."

"Omdat we werken met veel culturen en het goed is die culturen eens in het land van herkomst te 'proeven', beter te begrijpen en beter te plaatsen. Ik merk dat collega's soms veel te ver gaan in hun empathie waardoor je mensen echt niet verder helpt! Begrip en respect voor diversiteit en eigen identiteit is prima maar mensen moeten wel begrijpen dat ze in Nederland zijn en niet in een klein staatje binnen Nederland. Dit werkt, biedt duidelijkheid terwijl het niets afdoet aan ieders eigen identiteit en achtergrond."

"Nederland is een klein stukje van deze wereld met een multiculturele bevolking. Wij zijn geen eiland. Internationale programma's verbreden de kennis van en het begrip voor elkaar en dragen bij aan de vorming van de maatschappelijk werker."

"Het lijkt me wel belangrijk gezien de huidige ontwikkelingen binnen Nederland (toenemende onrust richting allochtonen), maar ook gezien het verenigen van Europa. Ik denk dat vooral interculturele communicatie van belang zou zijn, omdat je steeds meer te maken hebt met mensen van andere culturen die de communicatie sterk beïnvloeden."

"Opleiding maatschappelijk werk, uitgebreid met internationale programma's is noodzakelijk zo niet een must in de huidige tijd. De veranderingen op psychosociaal gebied gaan snel, er moet meer kennis en deskundigheid komen met betrekking tot hulpverlening voor migranten maar ook om te kunnen werken voor internationale organisaties."

"Ja, de maatschappij waarin wij werken in Nederland is geïnternationaliseerd, het kan helpen meer inzicht te krijgen in onze samenleving; een kijkje buiten de grenzen, letterlijk en figuurlijk maakt creatief en inventief; uitwisseling van 'good practices' inspireert; in ons beroep waarin de persoon van de werker een belangrijk instrument is, biedt dit een kans op groei door ervaring wat niet in een collegezaal te leren is."

"De klanten van het bedrijfsmaatschappelijk werk zullen steeds vaker een andere culturele achtergrond hebben. De bedrijfsmaatschappelijk werker zal daar meer kennis van moeten hebben. Ook zal meer kennis van bijvoorbeeld de Engelse taal steeds noodzakelijker worden en met name de vaktaal."

"Het land waar je opgroeit en de cultuur die je je eigen maakt, vormt je als mens. Onze cliënten zijn gevormd door hun culturele achtergrond en willen wij met hen kunnen werken dan is het van essentieel belang dat we iets van een internationale context weten."

"Voor de context is het belangrijk niet meer te denken in wij/zij-verhoudingen. Door openstellen van grenzen, internationals en veel arbeidsmigratie wordt onze bevolking zeer divers aan culturen. Zelfs onze Nederlandse cultuur staat erg onder invloed van anderen. Te denken valt aan jongeren en de subculturen in de grote stad."

"Ik werk binnen een instelling met verpleeghuiszorg. Ook hierin zie je een toename van opnamen van allochtonen met hun specifieke cultuur en normen en waarden binnen die culturen. Het is van belang daar kennis van op te doen, omdat dit de communicatie onderling versoepelt en tevens kan de zorg voor de bewoner verbeterd worden door kennis te hebben van zijn of haar culturele achtergrond."

Internationalisering is voor iedereen: Uitwisseling van methodieken

"Ik heb tijdens een studiereis in april 2005 naar vormen van onderwijs waarin hulpverlening en onderwijs geïntegreerd zijn, zeer diverse instellingen bezocht: Connecticut Junior Republic, een residentiële instelling voor jeugdigen vanaf 11 jaar met een strafblad; Green Chimneys, een fantastische omgeving voor 90 kinderen tot 12 jaar die residentieel geplaatst zijn en 80 kinderen die alleen onderwijs volgen, werkend vanuit 'animal assisted education' in een boerderijachtige setting; gesprek op Yale University, welk aanbod zij doen om te interveniëren als kinderen op school in crisis raken en hoe zij met wetenschappelijk onderzoek projecten onderbouwen, initiëren; De Wexler Grant School, een community basisschool waarin geïntegreerd een family resource centrum dat een uitgebreid aanbod doet aan voorschoolse programma's (0-4 jarigen), naschoolse programma's (na schooltijd dus), opvoedingsvoorlichting en ondersteuning, informatie en advies en praktische ondersteuning bij het vinden van basisbehoeften; een bezoek aan de East Rock Magnet School, een all inclusive school waarin regulier en speciaal onderwijs geïntegreerd zijn evenals onderwijs aan dove en meervoudig gehandicapte kinderen. Ik

heb het als enorm verrijkend ervaren, het verruimt je blik en helpt om creatiever te denken, je persoonlijk en beroepsmatig referentiekader wordt geschud en uitgebreid, het is leren niet in de eerste plaats in de vorm van kennis opdoen maar vooral in de vorm van ervaren, proeven en verdieping bereiken in hoe je als professional in het werk staat."

"Ook is het zien van nieuwe methodieken een prikkel om te onderzoeken in welke vorm dit ook in Nederland kan worden toegepast. Ik denk bijvoorbeeld aan 'eigen krachtconferentie' die van oorsprong uit Australië komt en later in Groot-Brittannië is ontwikkeld. Het uitwisselen van ervaring is belangrijk bij de ontwikkeling van het vak; je doet nieuwe ideeën op vanuit een soms totaal andere werkwijze en een andere context (andere subsidiestromen, andere wetgeving). Kennis over verschillende culturen, maar ook over manieren van hulpverlening die hier in Nederland misschien ook nuttig zouden kunnen zijn."

"Naast voor de hand liggende zaken als globalisering speelt de laatste jaren in mijn vak als beleidsmedewerker de uitwisseling van methoden tot terugdringing van recidive een steeds grotere rol. Ondanks wereldwijde (cultuur)verschillen met betrekking tot aanpak van criminaliteit kunnen bijvoorbeeld forensische diagnose-instrumenten gevalideerd worden tot bruikbaar Nederlands gereedschap. Ook het bestuderen van samenwerkingsverbanden tussen gevangenisinstituten en reclasseringsinstellingen leidt in Nederland bijvoorbeeld tot adoptie van het Angelsaksische 'What Works'-model en niet een eigen Europese methode."

"Ik ben een Noorse vrouw die de opleiding tot maatschappelijk werker in Noorwegen heb gedaan. In Nederland heb ik de VO Emancipatorisch Groepswork gedaan in Nijmegen. In Noorwegen heb ik met zigeuners gewerkt en in Nederland in een Opvanghuis voor vrouwen te Den Bosch maar vooral in de GGZ te Nijmegen sinds '88. Het is belangrijk om te weten hoe het er elders aan toe gaat, in andere culturen, in andere landen, om eigen handelen onder de loep te nemen en om zich te laten inspireren tot nieuwe ontwikkelingen."

"Ik denk dat het goed is dat school het in zijn keuzepakket aanbiedt. Misschien is een element van internationaal maatschappelijk werk binnen bijvoorbeeld de geschiedenis van het maatschappelijk werk belangrijk; om het macrobeeld van maatschappelijk werk in kaart te brengen bij studenten."

Internationalisering is voor iedereen: Europese eenwording en globalisering

"Naarmate de Europese Unie haar grenzen oprekt en er meer migranten vanuit het vroegere Oostblok komen, is het van groot belang op de hoogte te zijn van culturele en maatschappelijke veranderingen op sociaal en economisch gebied en de daaraan gekoppelde hulpverlening."

"Gezien Europese eenwording is dit zeker belangrijk, regel- en wetgeving is zeer verschillend in omringende landen. Contact met cliënten woonachtig in België of Duitsland komt regelmatig voor, dan is het vinden van adequate voorzieningen vaak tijdrovend vanwege gebrek aan kennis."

"In het kader van de Europese eenwording en regelgeving is het mijns inziens zinvol de horizon van de bedrijfsmaatschappelijk werker te verbreden."

"In verband met de globalisering van ons bedrijf (ING) is het belangrijk om te weten hoe er in de landen om ons heen maatschappelijk werk bedreven wordt dan wel welke maatschappelijke en professionele trends daar zijn."

"Mijn opleiding is wel erg lang geleden dus niet meer maatgevend. Als dat gebeurt is het vooral belangrijk dat diploma's in verschillende landen op een zelfde niveau worden gebracht en daarmee ook uitwisselbaar kunnen zijn. Wat hier een HBO-opleiding is, is in

Engeland een universitaire opleiding. Programvergelijking kan nieuwe impulsen geven die heel positief werken. "

"Ik werk in een grensplaats. Wij worden gesubsidieerd door de gemeente en daarmee betaald voor inwoners van die gemeente. Het is wel vaak zo dat wij te maken krijgen met mensen die in Nederland zijn opgegroeid en werken, maar wonen in Duitsland. Officieel mogen wij hen geen hulp bieden, maar we krijgen soms toch met vragen te maken die verder gaan dan Nederland."

"Grensoverschrijdend werken biedt voor de maatschappelijk werker meer opties en mogelijkheden. Als de vraag in Nederland minder wordt en de vraag naar maatschappelijk werk in het buitenland wel groot is, moet je daar gebruik van maken (bijvoorbeeld vraag naar maatschappelijk werk bij kinderbescherming in Engeland)."

"Ja, hiermee is te zijner tijd haalbaar dat het beroep maatschappelijk werker volgens een internationale standaard wordt uitgevoerd."

"We leven in een relatief klein land en binnen een klein taalgebied, binnen het grotere Europa en de rest van de wereld. Wanneer een Nederlandse maatschappelijk werker buiten zijn eigen land of taalgebied ervaring op wil doen, dan is het onontbeerlijk dat er meer kennis voorradig is over wetgeving en sociaal-culturele geschiedenis."

"Nederland staat niet alleen maar is een onderdeel van het geheel. In de praktijk blijkt dat ook vaak. Daarom moet de opleiding op de praktijk reageren en niet achter de feiten aanhobbelen."

"De eenwording van Europa met daarbij de 'open' grenzen geeft al aan dat we rekening moeten en kunnen houden met het uitwisselen van kennis met betrekking tot welzijn en zorg."

"Europese wetgeving kan of is al van invloed op het vak en het wordt in de toekomst zeker belangrijk om rekening te houden met de internationale context."

"Reclassering Nederland legt contact met alle buiten Nederland gedetineerde Nederlanders en doet - veelal via vrijwilligers - een aanbod tot begeleiding. De meeste in het buitenland gedetineerde Nederlanders komen eens terug in Nederland waarbij de reïntegratie een groot probleem is."

V BRONNEN

LITERATUUR

Beuck, A. (1999), *Internationalisation of Social Work Education: A Luxury or a Necessity in the Light of Globalisation?* Maastricht.

Campanini, A. and Frost, E. (2004), eds. *European Social Work: Commonalities and Diversities*, Rome: Carocci.

Healy, L. (2001), *International Social Work, Professional Action in an Interdependent World*, Oxford University Press, New York.

Hokenstad, M. and Midgley, J. (1997), eds., *Issues in International Social Work: Global Challenges for a New Century*, NASW Press, Washington, DC.

Kamphuis, M. (1950), *Wat is social casework? Een eerste inleiding*. Alphen aan de Rijn.

Laan, G. van der (1990), *Legitimatieproblemen in het maatschappelijk werk*, Utrecht.

NVMW (2006), *Beroepsprofiel van de maatschappelijk werker*, Utrecht.

Nijnatten, C. van (2004), *Opvoeding, taal en continuïteit, Een pleidooi voor dialogisch maatschappelijk werk*, Amsterdam

Oostrik, H., Bosmans, E., Timmer, S. (1997), *Op weg naar certificering.... Taken en beroepskwalificaties van de psychiatrisch maatschappelijk werker*, Nederlandse Vereniging van Maatschappelijk Werkers, Utrecht.

Reverda, N. (2004), *Regionalisering en mondialisering*, Delft.

ARTIKELEN

Care Standards 2000, *Chapter 14*

<http://www.opsi.gov.uk/acts/acts2000/20000014.htm> (bezocht, oktober 2005)

Ewijk, H. van (2003), *Naar een brede sociale professie*, Maatwerk: vakblad voor maatschappelijk werk, 2003, aflevering 1, p. 4-8.

Ewijk, H. van (2004), *Sociaal beleid in de Europese Unie en de lidstaten*
<http://www.hu.nl/NR/rdonlyres/75237DD6-2E49-4E53-9483-2B98F6EE71F2/4134/SociaalbeleidindeEuropeseUnieindelidstaten.doc>
(bezocht, februari 2006)

Freitas, M. (2005), *Reflections on the first Joint European MA on Comparative European Social Studies (MA CESS) and its place in a growing market for Joint European Master Programmes*. European Journal of Social Work, Volume 8 Number 3 September 2005.

Granovetter, M (1983). *The strength of weak ties: A network theory revisited* Sociological Theory, Volume 1 (1983), pp 201-233

GSCC, General Social Care Council, *Protection of title*.

<http://www.gsc.org.uk/The+Social+Care+Register/Protection+of+title> (bezocht, oktober 2005)

Healy, L. (2002), *Internationalizing Social Work Curriculum in the Twenty-First Century*, Electronic Journal of Social Work ISSN: 1537-422X ,Vol.1 No.1, Issue of February 15, 2002
<http://www.ejsw.net/Issue/Vol1/Num1/Article7.pdf> (bezocht, november 2005)

Interreg III (2000), *Mededeling van de Commissie aan de lidstaten van 28.4.00*
http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/guidelines/pdf/inter_nl.pdf (bezocht, januari 2006)

Jost, W. (2005), *Blicke über den Tellerrand*

<http://www.berufsregister.de/geschichte.php> (bezocht, december 2005)

Lorenz, W. (2005), *Social Work and the Bologna process*, Social Work & Society, Volume 3, issue 2, 2005

<http://www.socwork.net/Lorenz2005b.pdf> (bezocht, februari 2006)

Mey (2003), *In Memoriam Marie Kamphuis*,

<http://www.maatschappelijkwerk.com/forum/viewtopic.php?topic=716&forum=32>

Vlaar, P., Hattum van M., Dam van C., Broeken, R.,(2005), *NIZW Beroeps-ontwikkeling, Klaar voor de toekomst, Een nieuwe beroepenstructuur voor de branches gehandicaptenzorg, jeugdzorg, kinderopvang en welzijn & maatschappelijke dienstverlening*, Utrecht

<http://www.beroepenzorgenwelzijn.nl/Beroepenstructuur/Docs/Klaar%20voor%20de%20toekomst%20definitief.pdf> (bezocht, januari 2006)

Salemans, F. (2006), *Presentatie "Internationale Bachelor of Social Work"*, CESRT, Maastricht (niet gepubliceerd).

Sassen, S.(2004), *Local actors in global politics*, Originally Published in Current Sociology, Volume 52, Number 4

<http://transnationalism.uchicago.edu/LocalActorsinGlobalPolitics.pdf> (bezocht, november 2005)

Tweede Kamer (2002), vergaderjaar 2001-2002, 28 280, nrs. 1-2, *Euregio's: grensoverschrijdend financieel beheer*

http://www.rekenkamer.nl/9282000/d/p289tk28280_2.pdf (bezocht, februari 2006)

VWS (1995), *Hoofddlijnen van de wet B.I.G.*, Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport; Rijswijk.

<http://www.bigregister.nl/pdf/hfdlijn.pdf> (bezocht, oktober 2005)

Webarchive, laatste update 1 maart 2000

<http://web.archive.org/web/http://www.nvmw.org> (bezocht, februari 2006)

WRR (2004), De Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid,
Bewijzen van goede dienstverlening, Amsterdam.
http://www.wrr.nl/pdfdocumenten/0_-_Rapporten_r70.pdf (bezocht, januari 2006)

INTERVIEWS

Agten J. (24 maart 2006), Co-ordinator Department Social Work van de Katholieke Hogeschool Kempen, Convenor of the module International Network Development and Intercultural Theories of the Macess course, Member of the EASSW Executive Committee

Bierings B. (28 juni 2005), Coördinator Internationale Zaken & Interreg projectmanager E©SW Euregional Certificate Social Work.

Dings P. (20 december 2005), lid van het bestuur van de NVMW en manager in de zorg en in het maatschappelijk werk.

Freitas M. (20 september 2005), Dissertation Convenor and Supervisor in MA Comparative European Social Studies (MA CESS), Lecturer in Comparative Social Research (MA CESS), CESRT Researcher.

Laan G. van der (25 januari 2006), bijzonder hoogleraar Maatschappelijk Werk aan de Universiteit Utrecht en bijzonder hoogleraar Grondslagen van het maatschappelijk werk vanwege de Marie Kamphuis Stichting.

Nijnatten C. van (24 januari 2006), bijzonder hoogleraar maatschappelijk werk en universitair hoofddocent aan de Radboud Universiteit en de Universiteit Utrecht

Reverda A. (7 april 2006), Lector Comparative European Social Research and Theory (CESRT), Director MA Comparative European Social Studies (MA CESS).

E-INTERVIEWS

Beuck A., International Section, Aarhus School of Social Work, Aarhus, Denmark

Crespo G., Directrice Ecole Supérieure de Travail Social - Etsup, Frankrijk

Hegyesi G., Eotvos Lorand University, Faculty of Social Sciences, Department of Social Work, Budapest, Hungary

Juliusdottir S., Department of Social Work, Faculty of Social Sciences, University of Iceland, Reykjavik, Iceland.

Szmagalski J., Head of the Department of Social Work Theory and Methods, Institute of Social Prevention and Resocialization, Warsaw University, Poland

Wilfing H., Akademie für Sozialarbeit der Stadt Wien, Oostenrijk

VI BIJLAGEN

BIJLAGE 1: VRAGENLIJST

Utrecht, oktober 2005

Geachte heer, mevrouw,

In 2004 heeft de Algemene Ledenvergadering unaniem ingestemd met het plan om vorm te gaan geven aan de internationale activiteiten van de NVMW. Er is een **Commissie Internationaal** opgericht en er is een plan van aanpak gemaakt voor 3 jaren. Ook hebben we in dit verband contact opgenomen met de IFSW. De opdracht tot uitvoering van het project is verleend aan de kenniskring Comparative European Social Research and Theory (CESRT) van Hogeschool Zuyd in Maastricht. De vragenlijst, die U via de website van de NVMW kunt downloaden, vormt daar een onderdeel van.

Met de vragenlijst willen wij een verkenning plegen naar de haalbaarheid van internationale contacten door de NVMW. Verder willen wij van u, als lid van de vereniging, graag weten of u internationale ervaring heeft en of u belangstelling voor internationale participatie heeft.

Tenslotte willen we met het onderzoek ook uw ideeën verzamelen over de manier waarop aan de internationale activiteiten van de NVMW vorm kan worden gegeven. De uitkomsten van het onderzoek zullen worden gepresenteerd tijdens een in 2006 geplande conferentie. Over inhoud en datum van deze conferentie zult u nog nader worden geïnformeerd.

Vanzelfsprekend zal de informatie, die door dit onderzoek wordt verzameld, alleen worden gebruikt voor statistische verwerking en zal alle persoonlijke informatie vertrouwelijk blijven. De informatie wordt alleen gebruikt voor doeleinden van de NVMW. Heeft u vragen, neemt u dan contact op met a.riga@hszuyd.nl.

Typ, zodra u de vragenlijst heeft gedownload, bij de vragen uw antwoord in het daarvoor bestemde vakje of volg de gegeven instructies. **Verstuurt u de vragenlijst s.v.p. vóór 1 januari 2006.**

Druk de vragenlijst, als u deze niet online kunt invullen, af en stuur de handmatig ingevulde lijst per post terug naar het hieronder vermelde adres.

Nederlandse Vereniging van Maatschappelijk Werkers

p/a CESRT/ Hogeschool Zuyd

t.a.v. drs. Albert Riga

Postbus 634

6200 AP Maastricht

Wij danken U alvast hartelijk voor het invullen van deze vragenlijst. Uw moeite wordt zeer op prijs gesteld.

Met vriendelijke groeten,

Rietje Meijer, Directeur NVMW

Albert Riga, Onderzoeker CESRT

Vragenlijst

INTERNATIONALE ERVARING

Internationale ervaring wordt steeds belangrijker voor de blik op de wereld en de loopbaan van maatschappelijk werkers.

Heeft U internationale ervaring als maatschappelijk werker?

☐ Ja ☐ Nee

Zo ja, welke? (meer antwoorden zijn mogelijk)

☐ Studie of stage maatschappelijk werk in het buitenland

☐ Internationale beleidsfunctie

☐ Baan als maatschappelijk werker in het buitenland

Anders, namelijk

Is het naar uw mening belangrijk dat een maatschappelijk werker internationale ervaring opdoet en zo ja, waarom?

INTERNATIONALE DIMENSIE IN DE OPLEIDING

De internationalisering van het leerplan, ook wel aangeduid als "Internationalisering voor iedereen", heeft voor sociaal agogische opleidingen steeds meer prioriteit. Het gaat dan niet alleen om uitgaande en inkomende mobiliteit van studenten en docenten, maar ook om studeren in een internationale klas (international classroom met internationale docenten en studenten), vaak gekoppeld aan scholing in interculturele communicatie en het doen van internationaal vergelijkend onderzoek.

Had uw opleiding een aanbod van internationale programma's?

☐ Ja ☐ Nee

Zo ja, welke? (meer antwoorden zijn mogelijk)

☐ Mobiliteitsprogramma

☐ Internationale klas

☐ Interculturele communicatie

Anders, namelijk

Is het naar uw mening belangrijk dat een opleiding voor maatschappelijk werk internationale programma's aanbiedt en zo ja, waarom?

INTERNATIONALE DIMENSIE IN DE BEROEPSPRAKTIJK

De beroepspraktijk in de sectoren van zorg en welzijn krijgt steeds meer te maken met een internationale context. Dit blijkt uit het bestaan van grensoverschrijdende hulpverlening (bijvoorbeeld drugshulpverlening of adoptiewerk), maatschappelijk werk in internationale organisaties en migrantenwerk.

Heeft Uw beroepspraktijk een internationale context?

☐ Ja ☐ Nee

Zo ja, welke? (meer antwoorden zijn mogelijk)

☐ Grensoverschrijdende hulpverlening

☐ Maatschappelijk werk in een internationale organisatie

☐ Migrantenwerk

Anders, namelijk

Is het naar uw mening belangrijk dat de beroepspraktijk rekening houdt met de internationale context en zo ja, waarom?

INTERNATIONALE ACTIVITEITEN VAN DE NVMW

Bij het ontwikkelen van internationale activiteiten wordt gedacht aan buitenlandse activiteiten (bijvoorbeeld een netwerk vormen van maatschappelijk werkers werkzaam in het buitenland of samenwerken met buitenlandse beroepsverenigingen op het terrein van beroepsontwikkeling) en binnenlandse activiteiten (bijvoorbeeld creëren van een platform voor internationale samenwerking, uitwisseling van deskundigheid of een internationaal opleidingsaanbod).

Vindt U dat de NVMW internationaal actief moet zijn?

☐ Ja ☐ Nee

Wilt U deelnemen aan internationale activiteiten van de NVMW? (U meldt zich nog niet aan; we peilen alleen uw belangstelling)

☐ Ja ☐ Nee

Zo ja, op welke manier? (meer antwoorden zijn mogelijk)

☐ Vorm geven aan een internationaal netwerk van maatschappelijk werkers

☐ Samenwerken met buitenlandse beroepsverenigingen

☐ Deelnemen aan een platform voor internationale samenwerking

Heeft U een ander idee om aan de internationale activiteiten van de NVMW vorm te geven?

BIJLAGE 2: TRANSNATIONAAL NETWERK

Hogescholen

CHE Chr. Hogeschool Windesheim in Zwolle.

<http://www.windesheim.nl>

Chr. Hogeschool Ede in Ede.

<http://www.che.nl>

Fontys Hogeschool in Tilburg en Eindhoven.

<http://www.fontys.nl>

Gereformeerde Hogeschool Zwolle in Zwolle.

<http://www.gh-gpc.nl>

Hanzehogeschool/Hogeschool van Groningen in Groningen.

<http://www.hanze.nl>

HHS Haagse Hogeschool in Den Haag.

<http://www.hhs.nl>

Hogeschool INHOLLAND in Rotterdam.

<http://www.inholland.nl>

Hogeschool Leiden in Leiden.

<http://www.hsleiden.nl>

Hogeschool Rotterdam in Rotterdam.

<http://www.hogeschool-rotterdam.nl>

Hogeschool van Amsterdam (HvA) in Amsterdam.

<http://www.hva.nl>

Hogeschool van Arnhem & Nijmegen (HAN) in Arnhem.

<http://www.han.nl>

Hogeschool van Utrecht in Utrecht.

<http://www.hvu.nl>

Hogeschool Zuyd in Heerlen.

<http://www.hszuyd.nl>

Instituut De Horst in Amersfoort.

<http://www.dehorst.nl>

Noordelijke Hogeschool Leeuwarden in Leeuwarden.

<http://www.nhl.nl>

Saxion Hogeschool in Enschede.

<http://www.saxion.nl>

Lectoraten

Lectoren sociaal-agogische sector

<http://www.lectoren.nl/index.cfm?t=lector&trefwoord=&lectoraat=&provincieID=&hogeschoolID=§orID=4&lector=&submit=zoek>

Arbeidsverhoudingen

Hanzehogeschool Groningen

Beroepsuitoefening juridische bachelors

Hogeschool Utrecht

Career development

Fontys Hogescholen

Comparative European Social Research and Theory

Hogeschool Zuyd

Diversiteit en de multiculturele competentie

Hogeschool Utrecht

Ethiek van de zorg

Christelijke Hogeschool Ede

Gedifferentieerd Human Resource Management

Hogeschool van Amsterdam

Integrale veiligheid

Noordelijke Hogeschool Leeuwarden

Leefwerelden van jeugd

Hogeschool INHOLLAND

Maatschappelijke (re)integratie en community support

Hogeschool Utrecht

Organisatieconfiguraties en arbeidsrelaties in een post-industrieel bestel Hogeschool

Utrecht

Professionalisering van agogische beroepen en vaktherapeuten in de gezondheidszorg

Hogeschool van Arnhem en Nijmegen

Rehabilitatie

Hanzehogeschool Groningen

Samenlevingsinrichting, participatie en preventie (Social Work)

Gereformeerde Hogeschool

Sociaal beleid, Innovatie en Beroepsontwikkeling

Hogeschool Utrecht

Social Care and Creative Therapy Studies
Christelijke Hogeschool Nederland

Sociale Infrastructuur & Technologie
Fontys Hogescholen

Strategisch Human Resource Management
Saxion Hogescholen

Vraaggerichte methodieontwikkeling Sociaal-agogische opleidingen
Hogeschool van Amsterdam

Nederlandse verenigingen

Nederlandse Antillen
Organisashon di Trahadornan Sosial Uni (OTSU)

Nederlandse Vereniging van Pedagogen en Onderwijskundigen
<http://www.nvo.nl>

Phorza
<http://www.phorza.nl>

Beroepsvereniging Opbouwwerkers Nederland (BON)
<http://www.opbouwwerk.nl/beroepsvereniging.html>

Landelijk Overleg Sociaal Raadsliedenwerk (LOSR)
<http://www.sociaalraadslieden.nl>

Nederlandse Vereniging voor Creatieve Therapie (NVCT)
<http://www.creatievetherapie.nl>

De Nederlandse Vereniging voor Personeelsmanagement & Organisatieontwikkeling (NVP)
<http://www.nvp-plaza.nl>

Europese verenigingen

Belarus
Belorussian Association of Social Workers
<http://basw-ngo-by.net>

België
Beroepsvereniging Maatschappelijk Assistenten (BeMA).
Association Professionnelle des Assistants Sociaux Francophones (UFAS)
<http://belsoc.org/liens/ufas.htm>

Cyprus
Cyprus Association of Social Workers (CyASW)

Denemarken

Dansk Socialrådgiverforening/ Danish Association of Social Workers

<http://www.socialrdg.dk>

National Federation of Social Educators (SL)

<http://www.sl.dk>

Duitsland

Deutscher Berufsverband für Sozialarbeit e.V. (DBSH)

<http://www.dbsh.de>

Finland

Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry/ Union of Professional Social Workers Talentia

<http://www.talentia.fi>

Frankrijk

Association Nationale des Assistants de Service Social (ANAS)

<http://anas.travail-social.com>

Griekenland

Συνδεσμος Κοινωνικων Λειτουργων Ελλαδας/ Hellenic Association of Social Workers

<http://www.skle.gr>

Hongarije

Szociális Munkások Magyarországi Egyesülete

Ierland

Cumann Éireannach na n-Oibrí Sóisialta/ Irish Association of Social Workers

<http://www.iasw.ie>

IJsland

Iceland Association of Social Workers

<http://www.felagsradgjof.is>

Italië

Associazione Nazionale Assistenti Sociali

<http://www.assnas.it>

Kroatië

Croatian Association of Social Workers

Letland

Latvian Association of Professional Social and Care Workers

Litouwen

Lithuanian Social Workers' Association (LASW)

<http://www.lsda.lt>

Luxemburg

Association Nationale des Assistantes d'Hygiène Sociale, Assistantes Sociales et Infirmières Graduées du Luxembourg

<http://www.anasig.lu>

Macedonië

The Union of Social Workers' Associations of Macedonia

Malta

Maltese Association of Social Workers

<http://www.masw.info>

Noorwegen

Norwegian Union of Social Educators and Social Workers (FO)

<http://www.fobsv.no>

Oekraïne

Ukrainian Association of Social Pedagogues and Specialists in Social Work

Oostenrijk

Österreichischer Berufsverband Diplomierter Sozialarbeiterinnen

<http://www.sozialarbeit.at>

Polen

Polskie Towarzystwo Pracowników Socjalnych/ Polish Association of Social Workers

<http://www.ptps.ops.pl>

Portugal

Associação dos Profissionais do Serviço Social (APSS) / Association of Trained Social Workers

<http://www.apss.web.pt>

Roemenië

National Federation of Social Workers of Romania (FNASR)

<http://www.fnasr.ro>

Rusland

The Russian Union of Social Pedagogues and Social Workers

Slowakije

Association of Social Workers in Slovak Republic (ASPS)

Spanje

Consejo General de Colegios Oficiales de Diplomados en Trabajo Social y Asistentes Sociales

<http://www.cgtrabajosocial.es>

Tsjechië

Association of Social Workers in Czech Republic

Turkije
Association of Social Workers in Turkey
<http://www.shudernegi.org.tr.tc>

Verenigd Koninkrijk
British Association of Social Workers
<http://www.basw.co.uk>

Zweden
Akademikerförbundet SSR
<http://www.akademssr.se>

Zwitserland
AvenirSocial - Professionelle Soziale Arbeit Schweiz
<http://www.avenirsocial.ch>

Internationale organisaties

European Association of Schools of Social Work (EASSW)
<http://www.eassw.org/>

European Network of Occupational Social Work (ENOS)
<http://www.enos-europe.com>

European Social Action Network (ESAN)

Fédération Internationale des Communautés Educatives (FICE)
<http://www.fice-europe.org>

Formation d'Educateurs Sociaux Européens / European Social Educator Training (FESET)
<http://www.feset.org>

International Association of Schools of Social Work (IASSW)
<http://www.iassw-aiets.org>

International Association of Social Educators (AIEJI)
<http://www.aieji.net>

International Council on Social Welfare (ICSW) European Region
<http://www.icsw.org/regions/regions-europe/index.htm>

International Federation of Social Workers (IFSW) Europe
<http://www.ifsw.org/en/p38000069.html>

International Network for School Social Work
<http://internationalnetwork-schoolsocialwork.htmlplanet.com>

Euregio's

Eems Dollard Regio

<http://www.edr-org.de>

EUREGIO

<http://www.interreg.euregio.nl>

Euregio Benelux Middengebied

<http://www.euregiobmg.com>

Euregio Rijn-Waal

<http://www.euregio.org>

Euregio Scheldemond

<http://www.euregioscheldemond.org>

Maas-Rijn

<http://www.euregio-mr.org>

Rijn-Maas-Noord

<http://www.euregio-rmn.de>

Euregionale projecten

Diabolo

<http://www.diabolojeugd.nl>

Réseau Eurégional contre l'Exclusion Sociale (RECES)

http://www.reces.net/pages/1_2.html

Kenniscentra

European platform for Worldwide Social Work (EUSW)

<http://www.eusw.org>

International Network for Social Network Analysis (INSNA)

<http://www.insna.org>

NIZW International Centre

<http://www.nizw.nl/internationalcentre>

Sociaal en Cultureel Planbureau

<http://www.scp.nl>

Social Work & Society, The International Online-Only Journal, University of Bielefeld,
Center for Social Service Studies

<http://www.socwork.net>

The International Research Network for Social Work (IRN)
www.sicsw.org/irn/irn.html

Verwey-Jonker Instituut
<http://www.verwey-jonker.nl>

Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR)
<http://www.wrr.nl>

X-S2
<http://xs2.kpnis.nl>

Werksectoren

De Nationale Commissie voor Internationale Samenwerking en Duurzame Ontwikkeling (NCDO)
<http://www.ncdo.nl>

End Child Prostitution, Child Pornography and Trafficking of Children for Sexual Purposes (ECPAT)
<http://www.ecpat.net/eng/index.asp>

International Centre for the Study of Violence and Abuse
http://www.grs.sunderland.ac.uk/icva_website/index.htm

International La Strada Association
<http://www.lastradainternational.org>

International Longevity Centre
<http://www.ilcusa.org>

International Society for the Prevention of Child Abuse and Neglect (ISPCAN)
<http://www.ispcan.org>

Social Work and Social Services Jobs Online (SWSSJO)
<http://gwbweb.wustl.edu/jobs/links.html>

Social Work Job Search
<http://www.friedsocialworker.com/CareerResources/socialworkjobs.htm>

Stichting Amsterdams Oecumenisch Centrum (AMOC)
<http://www.amoc-dhv.org>

BIJLAGE 3: LEDENONDERZOEK

Representativiteit en betrouwbaarheid

Er was in vergelijking met de aanvankelijk verwachte respons een relatief lage uiteindelijke respons te verwachten. De uiteindelijke respons bepaalt in welke mate de resultaten representatief zijn voor de ondervraagde populatie. In het algemeen mag van de methode, waarbij een vragenlijst per brief met een ingesloten gefrankeerde antwoordbrief wordt verstuurd, de beste respons worden verwacht. In dit geval zou een respons van zo'n 340 leden voldoende zijn geweest. De onderzoeksresultaten zijn bij een dergelijke respons voor 95% als betrouwbaar te beschouwen, als een foutenmarge van 5% wordt toegestaan. Verzending per post bleek echter te kostbaar. Er is daarom gekozen voor online onderzoek. Er werd een e-mailbericht met een link naar een op de website van de NVMW geplaatst webformulier verstuurd naar zo'n 3000 leden. Het was goedkoop, maar er was een grotere kans op verlies van respons. Moeilijkheden met het online plaatsen, waardoor het webformulier de eerste drie weken na plaatsing niet functioneel was, hebben vervolgens waarschijnlijk het verlies aan respons nog vergroot.

De vragenlijst werd uiteindelijk door 185 leden (6% van de leden) ingevuld. De onderzoeksresultaten zijn bij een dergelijke respons voor 95% betrouwbaar te noemen, als een foutenmarge van 7% wordt toegestaan.

Hierbij dient te worden opgemerkt, dat dit het geval is, als elke kans op bias is uitgesloten. Er kan echter sprake zijn van bias. Wanneer bias of vertekening optreedt wijken de resultaten of de interpretatie van een onderzoek af van de werkelijkheid door een systematische fout. De kans dat dit gebeurt, is aanwezig, als de data zijn verzameld via een procedure, waarbij de respondenten zichzelf selecteren.

Om de interne betrouwbaarheid van de vragenlijst te testen is een itemanalyse uitgevoerd. Een itemanalyse meet de interne betrouwbaarheid van variabelen onder een categorie, waardoor een antwoord kan worden gegeven op de vraag of deze variabelen hetzelfde meten. De betrouwbaarheid wordt uitgedrukt in Cronbach's alpha. Eerst werd de lijst in twee helften van elk 12 variabelen gesplitst. De beide helften werden daarna afzonderlijk getest. Er werd een alpha gemeten van 0,64 voor de eerste en een alpha van 0,62 voor de tweede test. Dit zijn redelijk goede cijfers voor de interne betrouwbaarheid. In het algemeen wordt een score van $\alpha=0,7$ als goed beschouwd.

Statistieken

Voor het analyseren van de gegevens die door middel van de schriftelijke enquête verzameld zijn, is gebruik gemaakt van het computerprogramma SPSS versie 11. De grafieken zijn gemaakt met Excel. Een Wordtabel geeft een overzicht van alle scores. Alle scores geven in procenten aan hoeveel respondenten op de betreffende vraag met "ja" hebben geantwoord. Onder elke categorie van vragen zijn subvragen gesteld, waarbij meer antwoordmogelijkheden aangevinkt konden worden. De gevonden percentages voor de antwoorden op deze subvragen zijn herberekend zodat hun som gelijk is aan het gevonden percentage voor het antwoord op de vraag waaronder ze vallen. De herberekende percentages zijn gemerkt met een asteriks (*).

Internationale ervaring	%	%
Heeft U internationale ervaring als maatschappelijk werker?	24,6	24,6
Studie of stage maatschappelijk werk in het buitenland	6,8	4,7*
Internationale beleidsfunctie	1,1	0,7*
Baan als maatschappelijk werker in het buitenland	5,6	3,9*
Andere internationale ervaring	21,9	15,3*
Is het naar uw mening belangrijk dat een maatschappelijk werker internationale ervaring opdoet?	67,1	67,1
Internationale dimensie in de opleiding		
Had uw opleiding een aanbod van internationale programma's?	22,8	22,8
Mobiliteitsprogramma	5,3	3,6*
Internationale klas	2,4	1,6*
Interculturele communicatie	13,5	9,2*
Ander internationaal programma	12,3	8,4*
Is het naar uw mening belangrijk dat een opleiding voor maatschappelijk werk internationale programma's aanbiedt?	84,9	84,9
Internationale dimensie in de beroepspraktijk		
Heeft Uw beroepspraktijk een internationale context?	35,8	35,8
Grensoverschrijdende hulpverlening	10,9	7,4*
Maatschappelijk werk in een internationale organisatie	10,9	7,4*
Migrantenwerk	9,8	6,6*
Andere internationale beroepspraktijk	21,6	14,4*
Is het naar uw mening belangrijk dat de beroepspraktijk rekening houdt met de internationale context?	80,6	80,6
Internationale activiteiten van de NVMW		
Vindt U dat de NVMW internationaal actief moet zijn?	95,5	95,5
Wilt U deelnemen aan internationale activiteiten van de NVMW?	59,6	59,6
Vorm geven aan een internationaal netwerk van maatschappelijk werkers	35,4	15,9*
Samenwerken met buitenlandse beroepsverenigingen	33,7	15,2*
Deelnemen aan een platform voor internationale samenwerking	33,8	15,2*
Andere internationale activiteit	29,7	13,3*

Tabel 3 Statistieken

*% binnen het totaal

Voorbeelden van betrokkenheid bij internationale activiteiten

ANDERE INTERNATIONALE ERVARING

Als voorbeelden van andere internationale ervaring worden genoemd:

vrijwilligerswerk in India bij een project voor alleenstaande moeders; belangenbehartiging van de beroepsgroep in internationaal verband in dienst van NVMW; beleidsmedewerker in het buitenland; opleider met internationale ervaring; Noorse maatschappelijk werker in Noorwegen en Nederland; senior officier bedrijfsmaatschappelijk werker in internationaal verband (UN en NAVO); functie bij ENOS; bedrijfsmaatschappelijk werker bij een internationaal bedrijf of in een Europese verdragsorganisatie; deelname aan internationale congressen; overleg met buitenlandse collegae; onderzoeksfunctie bij een NGO in Afrika; internationale studiedagen; Engelstalige workshops; studiereizen; internationale contacten met maatschappelijk werkers; uitwisselingsprogramma; werk bij een internationale interkerkelijke instelling; vrijwilliger bij een gehandicaptenproject; werken met asielzoekers en vluchtelingen in Nederland; werk als partner in het bestrijden van

mensenhandel in het buitenland; internationale samenwerking met Duitse militairen; functie als family court advisor; werkbezoek in Suriname; werk in Afrika.

ANDER INTERNATIONAAL PROGRAMMA

Als voorbeelden van een ander internationaal programma worden genoemd: een project "Gezinshereniging Buitenlandse Werknemers en Huisvesting"; mogelijkheden om een internationale stage te kiezen; de mogelijkheid gedurende drie maanden scriptie in het buitenland te schrijven; onderwijs aan Duitstalige studenten; uitwisselingsprogramma waarbij je een jaar in het buitenland kon studeren; het vak "Positie minderheden in Nederland"; cursus Engels; zwarte psychologie; studiereis naar het buitenland in verband met specialisatie; congres in buitenland rondom adoptie; opleiding hypnotherapie/ NLP-opleiding van Amerikanen; verplichte studiereis naar buitenland in afstudeerjaar; gebruik van internationale literatuur; Internationaal Recht; interreligieuze dialoog.

ANDERE INTERNATIONALE BEROEPSPRAKTIJK

Als voorbeelden van andere internationale beroepspraktijk worden genoemd: detachering bij internationale organisatie; een nationale instelling die daarnaast ook internationaal opereert: Stichting Tegen Vrouwenhandel heeft een onderdeel La Strada dat voornamelijk gericht is op preventie en samenwerking met buitenlandse ketenpartners; maatschappelijk werk in Nederland en België; incidenteel, bij internationale operaties en rampen; militaire bedrijfsmaatschappelijk werker op uitzending gestuurd naar o.a. Afghanistan; kinderrevalidatie, begeleiding allochtone ouders; buitenlandse docenten en studenten; regelmatig contact met werknemers van uiteenlopende buitenlandse afkomst; grensoverschrijdende hulpverlening (adoptie, omgangsregeling); zoekacties naar biologische verwanten in samenwerking met International Social Service (ISS), onderdeel van de Federatie van Instellingen voor Ongehuwde Moeders (FIOM); bedrijfsmaatschappelijk werk voor diverse nationaliteiten in een bedrijf, een bank (ING Bank) of bij een Arbo-dienst; overplaatsingen naar buitenland of patiënten afkomstig uit het buitenland; grensoverschrijdende hulpverlening (als vrijwilliger in het aids-platform), uitzendingen voor de International Labour Organization (ILO).

ANDERE INTERNATIONALE ACTIVITEIT

Andere ideeën om aan de internationale activiteiten van de NVMW vorm te geven: ontwikkelingswerk in de derde wereld; een vacaturebank voor vrijwilligerswerk en betaalde functies; ondersteuning van internationaal werkende werkers; masteropleiding maatschappelijk werk in Nederland; internationale netwerken en uitwisseling van deskundigheden op bepaalde terreinen; koppeling van het European Network of Occupational Social Workers aan de NVMW; een netwerk van maatschappelijk werkers in Scandinavië; de NVMW houdt haar leden op de hoogte van internationale ontwikkelingen en projecten; kennis nemen van aanpalende organisaties door internetgebruik- en uitwisseling; verkrijgen van fondsen van de Europese Unie ter realisatie van een goed bestaafte Europese beroepsvereniging; deelname van de NVMW aan een internationaal platform; jonge collega's enthousiast maken om deel te nemen aan internationale activiteiten.